

Role muže a otce

Martin Prokop

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin PROKOP**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Role muže a otce**

Zásady pro vypracování:

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Studium odborné literatury, orientace v problematice.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti mužství, otcovství.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace výzkumných metod.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat a jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BIDDULPH, S. Mužství. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-209-6.

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu.

Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KARSTEN, H. Ženy -- muži. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-77367-145-X.

BAKALÁŘ, E. Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-605-0.

OAKLEYOVÁ, A. Pohlaví, gender a společnost. Praha: Portál, 2000.

ISBN 80-7178-403-6.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eliška Zajitzová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

15. února 2010

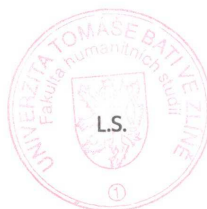
Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 15. února 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 5.5. 2010

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce s názvem role muže a otce se v teoretické části nejprve zabývá vnitřními biologickými a vnějšími sociokulturními vlivy a faktory psychického vývoje muže. Na toto navazuje kapitola popisující role muže v jednotlivých vývojových fázích. Zakončení teoretické části následně patří vybraným kapitolám či mezníkům v životě muže.

Praktická část bakalářské práce s názvem role muže a otce je věnována výzkumnému problému ke zjištění, jakou měrou ovlivňuje výchova u chlapců jejich chování v dospělosti. Zde je následně pomocí kazuistik a rozhovorů u skupiny vybraných mužů sledován rozdíl ve výchovném působení mužů mezi generacemi, jejich názoru na výchovné styly, manželství, finanční zajištění s budováním kariéry, aktivní péči o dítě a rodičovskou dovolenou ze strany otce. To vše je sledováno v kontextu s utvářením genderu a genderových stereotypů.

Klíčová slova: gender, muž, otec, mužství, otcovství, rodičovství, výchova, rodina, rodičovská dovolená, socializace, vývojová psychologie

ABSTRACT

This thesis named Role of the Man and Father deals in the theoretical part with the inner biologic and outer social-cultural effects and factors of man's psychic development at first. To this the chapter describing the man's role in the individual development phases is linked to. Subsequently the end of the theoretical part belongs to the selected chapters and milestones of the man's life.

The practical part of the thesis named Role of the Man and Father is devoted to the research of the problem for finding in what extent the background affects the boys and their behaviour in adult age. The difference in educational effecting of men between the generations, their view for educational styles, matrimony, financial security with carrier making, active care of a child and parent's leave from the father's side is being surveyed by the help of casuistry and interviews of a selected group of men. That all is being surveyed in the context with forming of the gender and gender stereotypes.

Key words: gender, man, father, manhood, fatherhood, parenthood, upbringing, family, parent's leave, socialization, development psychology

Svoji bakalářskou práci chci věnovat svému otci Jiřímu Prokopovi.

Dále chci zvláště poděkovat své vedoucí práce Mgr. Elišce Zajitzové za odbornou pomoc, ochotu, vstřícnost a podporu při vedení bakalářské práce.

Dále mé poděkování patří všem osobám, které mě podporovaly a vytvářely zázemí po celou dobu mého studia, zejména rodinným příslušníkům a kolegům studentům.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto:

“Oženit se, založit rodinu, přijmout všechny děti, jež přijdou, zachovat je na tomto nejistém světě a dokonce, bude-li to možné, je trochu vést, to je podle mého přesvědčení nejzazší meta, jíž může člověk dosáhnout“ (Franz Kafka).

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VÝVOJ MUŽE	13
1.1 BIOLOGICKÉ VLIVY, FAKTORY	13
1.2 PSYCHOSOCIÁLNÍ VLIVY (SOCIOKULTURNÍ VLIVY), FAKTORY.....	14
1.2.1 Rodina	15
1.2.1.1 Funkce rodiny	15
1.2.1.2 Obecný model vývojových fází rodiny	16
1.2.1.3 Dělení a typy rodin.....	17
1.2.2 Výchova.....	17
1.2.2.1 Typy rodinné výchovy.....	18
1.2.3 Prostředí	19
1.2.4 Socializace.....	19
2 ROLE MUŽE VE VÝVOJOVÝCH OBDOBÍCH	21
2.1 NAROZENÍ DÍTĚTE, NOVOROZENĚ, KOJENEC	21
2.2 BATOLE	22
2.3 PŘEDŠKOLNÍ VĚK.....	23
2.4 ŠKOLNÍ VĚK, PUBESCENCE	23
2.5 ADOLESCENCE.....	25
2.6 OBDOBÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI.....	26
2.7 STŘEDNÍ A STARŠÍ DOSPĚLOST.....	27
2.8 RANÉ A PRAVÉ STÁŘÍ.....	28
3 VYBRANÉ KAPITOLY	29
3.1 ROLE OTCE.....	29
3.2 RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ	29
3.3 NEPŘÍTOMNOST MUŽSKÉHO VZORU	31
3.4 ZAMĚSTNÁNÍ A KARIÉRA	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 PEDAGOGICKÝ VÝZKUM	35
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	35
4.2 CÍLE VÝZKUMU	35
4.3 VÝZKUMNÉ METODY	36
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	37
5 KAZUISTIKY	38

5.1	KAZUISTIKA Č. 1 - MARTIN	38
5.2	KAZUISTIKA Č. 2 - MAREK	40
5.3	KAZUISTIKA Č. 3 - MATOUŠ	42
5.4	KAZUISTIKA Č. 4 - MICHAL	44
5.5	KAZUISTIKA Č. 5 – MATĚJ	45
6	ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ DAT	47
6.1	VYHODNOCENÍ VÝZKUMU U PANA MARTINA	47
6.2	VYHODNOCENÍ VÝZKUMU U PANA MARKA	48
6.3	VYHODNOCENÍ VÝZKUMU U PANA MATOUŠE	49
6.4	VYHODNOCENÍ VÝZKUMU U PANA MICHALA	49
6.5	VYHODNOCENÍ VÝZKUMU U PANA MATĚJE	51
6.6	CELKOVÉ SHRnutí VÝZKUMU	52
	ZÁVĚR	55
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	59
	SEZNAM PŘÍLOH.....	60

ÚVOD

Názvem mé bakalářské práce je Role muže a otce. Samotné takovéto označení obsahuje široké spektrum možného úhlu pohledu na tuto skutečnost. Svoji prací chci nastínit skutečnosti, které se dějí v průběhu vývoje muže. Jak celkově probíhá jeho vývoj a výchova v přirozeném prostředí místa jeho bydlení. Zaměřit se na okolnosti, které ovlivňují osobnost muže při jeho růstu z pohledu biologických a zejména sociokulturních vlivů. Pokusit se získat obsáhlou a objektivní představu o mužském pohledu na život, společnost, profesi a kariéru, instituci manželství, rodinu, výchovu a její přijetí s následnou osobní aplikací při uskutečňování vlastní výchovy.

V dnešní době, která je velmi proměnlivá, rychlá a uspěchaná potkáváme muže, kteří jsou konfrontováni s každodenní nutností řešit, přehodnocovat a zvládat nově nastalé životní situace. Přijímat nové role či postavení. To, jak se s nimi dokáží muži vypořádat je ovlivněno jejich dosavadním životem a schopnostmi, které ovládají. Předpoklad jim dává genetický základ a působení vnějšího vlivu prostředí.

Každý muž je jedinečná osobnost, tak jako jsou jedinečné a neopakující se podmínky jeho růstu. Z tohoto důvodu mi připadá podstatnější získat ucelené informace o počtu několika záměrně vybraných mužů, než sběr mnoha dat od velkého počtu mužů, u kterých nebude možné vystihnout komplexní stránku jejich osobnosti.

Z tohoto důvodu jsem svoji bakalářskou práci rozdělil na teoretickou část obsahující zmíněné vnitřní biologické a vnější sociokulturní vlivy, po kterých následuje vymezení jednotlivých vývojových období muže, za kterými jsou uvedeny vybrané kapitoly, mezníky v jejich životě. Praktická část je tvořena provedeným pedagogickým výzkumem se skupinou vybraných mužů v období raného stáří. Cílem výzkumu i celé práce je zjištění, jakým způsobem ovlivňuje vnější prostředí a zejména výchova u chlapce jeho pozdější roli muže a otce. Současné jsou sledovány užité výchovné styly, pohledy a názory na manželství, kariéru, rodičovství, aktivní péči o dítě a další. Toto je sledováno v kontextu s vývojem genderových rolí a genderových stereotypů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VÝVOJ MUŽE

Celý průběh lidského života se neustále mění, vyvíjí, přetváří. Takto je tomu i muže, který se vyvíjí jako jedinec, procházející jednotlivými vývojovými fázemi, při nichž se rozdílně chová, uvažuje i prožívá vše kolem sebe. Tento psychický vývoj je označován a chápán jako: „výsledek interakce biologických, tj. genetických a psychosociálních vlivů, které se uplatňují v různé míře, v závislosti na sledované funkci i vývojovém období“ (Vágnerová, 2005, s. 9).

Psychický vývoj muže utváří biologický vliv, spojený s dědičnými vlivy, geny, chromozomy, centrální nervovou soustavou apod. K tomuto biologickému vlivu se připojuje vnější psychosociální vliv, který je nazýván jako vliv sociokulturní. V průběhu psychického vývoje dochází k tzv. zrání, které je chápáno jako předem ustanovený a uzákoněný vývoj muže v jednotlivých fázích, což doplňuje a dále rozvíjí učení ve formě přijímání obecných zkušeností získaných z prostředí. Vnějšími prostředím jsou myšleny sociální skupiny, jako je rodina, škola, vrstevníci, od který muž přejímá svoji roli, při začleňování do společnosti. Tento proces nazvaný socializací je uskutečňován výchovou s přijímáním hodnot, norem a genderových rolí. (Vágnerová, 2005).

1.1 Biologické vlivy, faktory

Je-li zamýšleno o vývoji muže, je vhodné zaměřit pohled na jeho počátek a vznik. Vrátit se k období, kdy probíhá vznik lidského života s myšlenkou na skutečnosti, které mají na tuto událost vliv.

Ke vzniku života dochází při výměně genetického materiálu za průběhu pohlavního styku muže a ženy, přičemž dochází k sjednocování genetické informace v podobě chromozomů. Tyto chromozomy jsou označovány jako X a Y. Jejich společná vazba rozhoduje o tom, zda se plod narodí jako chlapec či dívka. Než dojde k samotnému rozhodnutí, vyvíjí se plod v oblasti genitálií identicky. Následkem působení genů se v době prenatálního vývoje plodu rozhodne, zda se částečně vyvinuté genitálie přemění na mužské či ženské. V tuto dobu dochází k vývoji pohlaví, které udává řád celému průběhu života. Kromě samotných chromozomů mají své nezastupitelné místo hormony, které ovlivňují celý další vývoj muže, zejména za účelem vytvoření podkladu pro schopnost opětovné reprodukce. Při tomto hormony ovlivňují u muže celou jeho stavbu jak po stránce fyzické, tak i duševní oblast.

Rozdílem mezi pohlavími, vzniká rozdíl mezi mužem a ženou, který lze dále rozšířit o problematiku rozdílnosti mezi mužskou a ženskou rolí (Oakleyová, 2000).

V celkovém vývoji muže má své nezastupitelné místo dědičnost, genetický předpoklad, který muž získává od svých rodičů, který přenáší informaci o genotypu, tj. souhrnu informací určující rozvoj jedince. Tyto informace jsou obsaženy v chromozomech a postupně v průběhu života se podílejí na vývoji muže. Genotyp muže se v průběhu jeho života příliš nemění, a tak výsledným ukazatelem podoby mužského jedince jsou společně s genotypem vnější faktory, kterého ovlivňují (Vágnerová, 2005).

Součástí vývoje organismu je vývoj centrální nervové soustavy ovlivňující chování muže, vytvářející podklad pro psychické projevy a vlastnosti. Realizace je určována mozkiem a míchou, jakožto základní jednotkou nervové soustavy, která se vyvíjí v průběhu postupně jdoucích vývojových fází muže. Pro vhodný rozvoj osobnosti, je důležitý kompletní rozvoj mozku a vzájemná spolupráce a komunikace obou jeho hemisfér, případně přebírání funkcí. Při vývoji mužského nebo ženského plodu dochází k rozdílné hladině hormonů v organismu. Již tento rozdíl ovlivňuje biologicky růst a funkce mozku, což předurčuje rozdíly mezi dívkou a chlapcem v následném vývoji. U chlapců byl zjištěn pomalejší vývoj mozku s nižší spoluprací obou hemisfér. Chlapcův mozek nefunguje komplexně jako u dívek, což lze zaznamenávat např. v období započetí školní docházky, při srovnání s děvčaty. Zde pak můžeme sledovat u chlapců lepší orientaci v prostředí, oproti komunikačním dovednostem dívek (Vágnerová, 2005).

1.2 Psychosociální vlivy (sociokulturní vlivy), faktory

Psychosociální či sociokulturní vlivy jsou faktory, které se podílejí na vnějším utváření muže. Muž je od počátku svého vývoje v těsném kontaktu s ostatními lidmi, kteří utvářejí jeho osobnost, s kterými se identifikuje a následně napodobuje. V průběhu vývojových fází muže se neustále mění osoby, které se pro něj stávají vzorem. Nejzákladnější však zůstává vliv rodiny a jejich příslušníků. Další sociální skupinou, která utváří muže je školské a následné profesní prostředí. Souběžně s celým průběhem života mají na muže vliv vrstevníci, multimédia, kultura a obecně celá společnost (Vágnerová, 2005).

1.2.1 Rodina

Pojem rodina, který je nám velmi blízký a patří mezi velmi často frekventovaná slova je obtížně definovatelný. Jelikož se pojmem rodina zabývá několik humanitních věd, může být jeho uvedení zúžené na pohled sociologický, psychologický, pedagogický, biologický, právní a další. Komplexně pojato je rodina sociální jednotkou ve společnosti, která vzniká na základě platného právního řádu, a to svazkem muže a ženy, kteří mají jakožto rodičové pokrevní nebo také státem uznaný vztah s dětmi. Sdružují se v domácnosti, kde každý zastává uznanou společenskou roli mezi jednotlivými členy a vzájemně na sebe působí pro blaho každého jedince, celé rodiny i samotné společnosti. Muž má v této rodině nezastupitelné místo, kdy se stává jejím zakladatelem a společně s partnerkou naplňuje funkce rodiny (Matoušek, 1997).

Členové rodiny resp. samotná rodina působí sama na sebe, na své členy, tak i na své okolí následkem čehož zastává několik funkcí: „*Rodina ve svém souhrnu zajišťuje mnoho činností – zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje. Rodina plní určité role i ve vztahu ke společnosti – je to především reprodukce obyvatelstva, a to jak reprodukce biologická, tak i kulturní.*“ (KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V.: *Člověk, prostředí, výchova. s. 79*).

1.2.1.1 Funkce rodiny

Od rodiny je ve společnosti požadováno a očekáváno plnění úloh a vytváření určitých činností, které Blahoslav Kraus (2001) označuje jako funkce a to:

- Biologicko-reprodukční funkci, která již v názvu vypovídá o potřebnosti reprodukce člověka pro zajištění udržení funkční společnosti ve vyrovnaném poměru v počtu zemřelých a narozených osob. V samotné reprodukci však nespočívá tato činnost, která by proto měla být doplněna o vytvoření domova a prostředí pro vývoj narozeného dítěte.
- Sociálně-ekonomickou funkci, kdy se rodina stává samotným ekonomickým prvkem ve společnosti. Jednotliví členové dle svých rolí a postavení v rodině vytvářejí hodnoty, které uvádí na trh a sami jsou rovněž odběrateli vytvořených hodnot, jak

výrobků, tak i služeb. Tento koloběh celkově utváří ekonomickou situaci ve společnosti s určením její kupní síly.

- Ochrannou (zaopatřovací a pečovatelskou) funkci, jež je myšlena zabezpečením a zajištěním všech členů rodiny pro funkčnost a přiměřenou životní úroveň každého jedince.
- Sociálně-výchovnou funkci, lze definovat jako činnost jednotlivých členů rodiny při péči o dítě v průběhu jeho vývoje, kdy tato činnost je podpořena výchovným stylem s cílem začlenit dítě do společnosti a vychovat z něj samostatného jedince.
- Funkce rekreace, relaxace a zábavy, lze chápat jako zaměření rodiny na plánované a neplánované činnosti vykonávané za přítomnosti jejích členů v době volného času.
- Emocionální funkce, vypovídá o vazbách a vztazích v rodině, založených na prožitcích a z nich získaných citů a pocitů. To vše směřující k pochopení druhých, toleranci, harmonii, jistotě rodinného zázemí, respektu, úctě, citové výchově, lásce a dalším (Kraus, Poláčková, 2001).

Ve všech těchto funkcích má muž svoji důležitou roli, kterou bezesbýtku naplňuje nebo tak nečiní. Muž se podílí na založení rodiny a svým jednáním určuje utváření rodinného zázemí. Přítomnost muže v rodině je tradičně spojována s vytvářením ekonomických hodnot k zajištění funkční rodiny, s čímž souvisí i funkce zaopatřovací a pečovatelská. Jako dospělý jedinec je muž významnou postavou podílející se na výchově dětí a zároveň nositelem mužského vzoru jako role v rodině i společnosti. Tímto se muž zúčastňuje na vytváření vnitřních vztahů a vazeb mezi jednotlivými členy rodiny, kdy může ovlivňovat náplň činností a dění v rodině.

1.2.1.2 Obecný model vývojových fází rodiny

Rodina, jakožto nejmenší sociální jednotka není konstantní. Můžeme u ní sledovat a pozorovat její vznik, změny a následný zánik. Klasickým modelem rodiny je tzv. nukleární. Při jejím vzniku dochází k období jejího tvoření tj. sžívání muže a ženy, kteří řeší skloubení životních představ, chování, hodnot, bydlení, profese apod. Při optimálním vývoji vztahu se dvojice na sebe adaptuje, kdy většinou dochází k uzavření manželství a přípravě na roli rodičů. Po narození dítěte dochází k extenzi, kdy se rodina rozšiřuje o dalšího člena, který je nyní středem zájmu a je na něj záměrně výchovně působeno. Rodiče získávají novou

společensky uznávanou roli, jak k dítěti, tak k sobě navzájem. Počet dětí může narůstat dle vnitřních a vnějších okolností v rodině. Při narození žádaného množství dětí dochází k ukončení extenze. Potomstvo, o které je pečováno, prochází vývojovými stádii do doby soběstačnosti s postupným osamostatňováním, jehož vrcholem je odchod dítěte z rodiny, čímž dochází ke kontrakci. Odchodem posledního dítěte z domova je fáze kontrakce ukončena. Poslední fází vývoje rodinného cyklu je tzv. uzavření, kdy dochází k úmrtí partnerů (Kraus, 2001).

1.2.1.3 Dělení a typy rodin

Každá rodina je složena z určitého množství členů. Jejich počet, sociální (rodinná) role, věk a další, dávají prostor v rozdělení typu rodin. Podle členů je definována rodina úplná tzv. nukleární, jejíž model je popsán výše. Její skladba obou rodičů a dítěte nebo dětí dává předpoklad pro dobrý vývoj rodiny. V případě nepřítomnosti rodiče je hovořeno o rodině neúplné, která takto strádá o možné nabyté hodnoty, které jsou rodiče schopni získat společným úsilím. Pokud dítě z různých příčin nevyrostalo v rodině vlastní, může se dostat do rodiny, kterou nazýváme rodinou náhradní. Rodiny se dále různě dělí dle úhlu pohledu. Důležitost je ale spatřována v tom, jak rodina funguje ve společnosti, ve které se nachází. Zde dochází k členění na rodinu na funkční, která je prospěšná pro společnost i její jednotlivé členy, zejména děti. Pokud se v rodině vyskytují problémy a poruchy spojené s funkcemi rodiny zejména uznávanými společenskými hodnotami a normami, v našem případě tedy zájmem o blaho dítěte, je označována takováto rodina jako problémová. V případě, že fungování rodiny a její funkce jsou ohrožující pro členy rodiny, stává se rodina dysfunkční. Konečným úpadkem rodiny je rodina anfunkční, která není jako rodina schopná absolutně fungovat (Kraus, 2001).

1.2.2 Výchova

„Výchova je organizovaná činnost v rodině, ve škole a v zařízeních mimo školu. Je to činnost, kterou vede učitel, vychovatel, rodič, apod. Je to záměrné, cílevědomé, systematické a plánované působení na osobnost člověka, kterým mu vštěpujeme potřebné vlastnosti, rozvíjíme jeho psychické a tělesné stránky, čímž ho připravujeme pro plnění úloh v rodinném a společenském životě.“ (Chudý, Kašpárková, 2007, s.7).

Při výchově chce vychovatel dosáhnout co nejlepších výsledků, za účelem rozvoje osobnosti jedince, aby obstál v kolektivu, ve společnosti, mezi lidmi. Aby toho bylo dosaženo je dítě, v našem případě chlapec, v celém průběhu vývoje vychováván přijmout sociální roli, která mu přísluší. Ve své roli se učí základním znalostem a dovednostem pro to, aby byl schopen naplňovat požadavky společnosti ve formě uznaných materiálních i duchovních hodnot. Současně je připravován ve své roli na obnovu populace spojenou s výchovným působením na nové generace. Při tomto se nezapomíná na výchovu v globálním měřítku se zaměřením na životní prostředí (Jůva, 2001).

1.2.2.1 Typy rodinné výchovy

Cílem výchovy a výchovného procesu je působení na dítě. Snahou osob, které se na výchově podílejí je provádět tuto činnost co nejlépe a v zájmu co největšího blaha dítěte. Otázkou pak zůstává, kam výchova směřuje a co je pro osobu vychovatele (rodiče, učitel, apod.) subjektivně nejdůležitější. Podle tohoto subjektivního působení se odvíjí více či méně vhodné styly výchovy. Tam, kde se prosazuje bez výjimky vlastní názor vychovatele, bez ohledu na potřeby dítěte, dodržují se pečlivě řády, plnění úkolů a jsou jasně definované role na osobu vychovávající a vychovávanou mluvíme o autoritářské výchově, která přináší strach, vyvolává podrážděnost i možnou agresi. Jiným typem výchovy je výchova nadměrně pečlivá, která se projevuje nadměrnou láskou k dítěti, jeho neustálou kontrolou, vychází se vstříc potřebám dítěte. Dítě tak není nuceno překonávat samo překážky, které mu vychovatel sám odstraňuje z cesty. Vzniká riziko frustrace a deprese v případě ukončení takového typu výchovy. Dalším typem výchovy je nadměrně shovívavá výchova, kde hraje nejvýznamnější roli volnost dítěte, přehlížení jeho špatného chování. Dítě nemá řádnou kontrolu a dohled nad vykonáváním svých povinností, pokud jsou mu uloženy. Takovéto dítě není schopno dodržovat řády a normy, které jsou po něm požadovány v dospělosti. Tímto může docházet k vyloučení dítěte z kolektivu již v době dospívání, kdy se u něj projevují sociálně patologické jevy. Konečným typem výchovy je demokratická výchova, která se vyznačuje tím, že je respektována osoba dítěte s jeho právy a současně povinnostmi, které jsou na dítě kladeny. Ne vždy se setkáváme ve společnosti s vyhraněným typem rodinné výchovy, nejčastěji se výchovné styly vzájemně prolínají, kdy některý z nich může převažovat nad ostatními. Celkově shrnuto můžeme mluvit o mnoha typech výchovy nebo také stylech, které jsou různě uspořádány dle úhlu pohledu. Souhrnně se výchovným sty-

lům věnoval Jan Čáp, který je dělil na autokratický (autoritativní, dominantní), liberální a sociálně integrační (demokratický) (Čáp, 1980).

1.2.3 Prostředí

Významným faktorem ovlivňující vývoj jedince je prostředí, které jej obklopuje. Muž je s prostředím v neustálém vztahu, při kterém dochází k vzájemnému působení obou složek proti sobě. Muž se v prostředí učí, poznává jej, získává zkušenosti a následně prostředí pozměňuje nebo se mu také přizpůsobuje (Bližkovský, 1992).

Stejně jako se mění v průběhu vývoje muž, proměňuje se i prostředí, v kterém se pohybuje. Muž má v prostředí vztah k samotné přírodě, k výsledkům lidské činnosti a k samotným lidem. Muž kolem sebe vnímá nejvíce prostředí, které je mu nejbližší jako je prostředí v rodině, ve škole, s kamarády a vrstevníky, mediální prostředí, instituce až po celkový obraz společnosti v které se nachází. Při tomto vnímání prostředí se zapojuje do hry genotyp člověka, který pak celkově dotváří obraz jeho osobnosti. Ve výchovném procesu může být prostředí chápáno jako situační prostředí, obsahující místo, kde se člověk konkrétně nachází. Dále jako výchovné prostředí, které je charakterizováno vytvářením specifických podmínek pro dosažení daných cílů. Samotné prostředí pak můžeme rozdělit z několika úhlů pohledu. Jedním z nich může být spojitost s životními etapami jedince, tj. rodinné prostředí, školní prostředí, pracovní prostředí atp. Dále pak dle místa, tj. prostředí venkovské, městské, lokální a regionální či dokonce globální (Kraus, 2001).

1.2.4 Socializace

Muž je v průběhu svého vývoje zapojován do společnosti a jejího dění. Tento trvalý a proměnlivý proces je nazýván socializací, kdy muž přebírá od osob ve společnosti uznávané hodnoty a normy. Současně se učí jazykovým dovednostem, správnému chování a vystupování mezi lidmi apod. Celkově vzato se muž učí být sociální bytostí, která přijímá svou sociální roli. K socializaci dochází v první řadě v nejužším vztahu dítěte s lidmi tj. v přirozeném prostředí rodiny. Další socializační proces se uskutečňuje působením organizací a institucí, které dítě navštěvuje, tedy zejména školských zařízení. Se socializací je spojena kultura, která ovlivňuje vývoj jedince, tím že mu předává své dědictví v podobě vytvořených výtvorů, a to jak ideových, tak materiálních (Matoušek, 2003).

Při socializaci se muž učí své roli, která je mu v průběhu jeho růstu podsouvána a vštěpována výchovou v rodině, sociálními skupinami, vrstevníky, mediálními prostředky a celkově působením celé společnosti (Vágnerová, 2005).

Tímto se dostáváme k pojmu gender podle Čermákové (2000) „*pojmem gender (vyslov džendr) – sociální konstrukt, který vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojené s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností. Na rozdíl od pohlaví, které je univerzální kategorií a nemění se podle času či místa, působení gender ukazuje, že určení rolí, chování a norem vztahujících se k ženám a mužům je v různých sociálních skupinách rozdílné*“ (Čermáková in Oakleyová, 2000, s. 11).

Z výše uvedené citace vyplývá, že rozdílným způsobem je přistupováno k nově narozenému dítěti, které je následně genderově ovlivňováno v průběhu celého jeho života. Tomuto dítěti, v našem případě muži, je ukazováno v prostředí, v kterém se nachází, co je pro něj přirozené, resp. okolím očekávané. Muži je tak předkládán výčet vhodného způsobu chování, druhy vhodných vykonávaných činností. Rovněž jsou mu naznačovány vhodné objekty jeho zájmu apod. Více či méně záměrně je tak vytvářena osobnost muže, který se postupně identifikuje se svojí rolí v rodině, domácnosti, škole, zaměstnání a společnosti (Oakleyová, 2000).

Dle psychologických teorií můžeme sledovat, jak se muž v zájmu svého pohlaví resp. genderu, utvrzuje ve svém chování. Při výchově je u muže oceňováno a odměňováno chování dle společensky uznávaného vzoru nebo odmítáno či trestáno chování opačné. Významnou roli promítající se do chování mužů resp. chlapců je jejich napodobování a přejímání chování lidí v jejich nejbližším okolí, tj. zejména rodičů. Míru následné imitace ovlivňují reakce rodičů na dané chování chlapce, který podmíněně vykonává činnosti spojenou s minulou zkušeností. Na základě minulé zkušenosti tak chlapec vykonává činnost, od které očekává kladné ohodnocení a současně se vyhýbá činnostem, které zůstaly nepovšimnuty, byly negativně hodnoceny či dokonce došlo při jejich provádění k potrestání. Na napodobování a přejímání chování chlapců následně navazuje identifikace dítě s rodičem (otce se synem), kdy dochází k přejímání vnitřních postojů a hodnotového žebříčku. V průběhu vývoje chlapce dochází při poznávání a utvrzování poznatků k závěrečné diferenciaci k vlastní genderové roli a k poznání genderu pohlavní role opačné. Současně s tímto dochází k naučení rozlišování znaků mezi těmito rolemi (Karsten, 2006).

2 ROLE MUŽE VE VÝVOJOVÝCH OBDOBÍCH

Pod pojmem muže si každý dle biologického rozdělení představí druh samčího pohlaví. Naším zájmem je objevování rolí, které muž ztvárňuje v průběhu jednotlivých fází svého vývoje se zaměřením, jak se tyto získané role proměňují či zůstávají konstantní.

2.1 Narození dítěte, novorozeně, kojeneček

Vývojová období člověka bývají definovány jako časové intervaly, které ohraničují určitou fázi vývoje. Zjištěním těhotenství ženy sledujeme prenatální vývoj plodu, který trvá devět kalendářních měsíců a je zakončen porodem novorozeněte. Díky vytvořeným medicínským technologiím můžeme již v prenatálním období zjišťovat mnohé skutečnosti o plodu, a to zejména jeho pohlaví. Tato sdělená informace již sama ovlivňuje chování matky, otce i nejbližšího okolí. Současně se sleduje celkový vývoj jednotlivých orgánů i celkového organismu, kde důležitou roli zastává centrální nervová soustava. Už v tomto období při jejím biologickém vývoji je spatřován rozdíl v předpokladech pro psychický vývoj mezi chlapcem či dívkou. To jakým způsobem je k novorozeněti přistupováno lidmi je podmíněno jejich zažitými stereotypy a klišé o pohlavních rolích. U narozených chlapců je tak kladen obdiv jejich velikosti, síle, stavbě těla, projevenému hlasu, jeho síle i zabarvení. Novorozeněmu dítěti je již přizpůsobováno oblečení co do tvaru a barvy, prvních darů a přání, včetně vybavení v domácnosti (Karsten, 2006).

Samotné narození dítěte je velký mezník pro matku, ale i otce, který tak získává nově uznanou společenskou roli. Již po narození dítěte vzniká při výchově vštěpování genderové role. To je patrné z počátku v materiálním vybavení prostředků pro péči o dítě. Chlapec jako novorozeně (přibližně měsíc po porodu) se nejprve přizpůsobuje nově vzniklému prostředí. Díky svým reflexům a vrozenému chování se počíná učit ze smyslových informací. Dalším obdobím je období kojence trvající přibližně do jednoho roku. V této době se kojeneček lépe seznamuje s prostředím, na které se jako novorozeně po narození adaptoval. Při svém vývoji je patrný rozvoj senzomotorických pohybů, zdokonaluje se sluch jako předpoklad pro budoucí komunikaci, zdokonaluje se zrak, paměť a další. Kojeneček se v této době socializuje, kdy rozpoznává hlavně matku a bere ji jako stabilní osobu ve své blízkosti. Svou roli přibližně od 6. měsíce zastává i otec, který sice neposkytuje kojenci základní potřeby, ale realizuje se jako osoba, která si s kojencem hraje. Tato hra je nápaditější, za-

měřená na pohyb. Svou přítomností tak otec navazuje na činnosti matky a kojence tím obohacuje. Zde již bývá patrný genderově rozdílný přístup otce k synům nebo k dcerám (Vágnerová, 2005).

2.2 Batole

Novým obdobím vývoje je období batolete, které trvá přibližně do třech let věku. V této době si již dítě přináší jisté sociální vztahy, uvědomuje si samo sebe. Hlavní jeho náplní je hra, která je zakódována do takřka všech vykonávaných činností. Samotnou oblastí je pak vykonávaná činnost se samotnými hračkami. Hračky bývají pořizovány dle genderu, kdy větší důraz a kontrola je prováděná u chlapců, kdy je korigován výběr hračky a s ní prováděná činnost. Takto u chlapce dochází díky hračkám a předmětům v okolí jako jsou různá auta, stavebnice, kostky, zmenšeniny pracovního nářadí, sportovní náčiní k ovlivňování vykonávání činností, které jsou kladně hodnoceny, odpovídají-li předmětné genderové roli dle představ rodičů (Oakleyová, 2000).

Batolecí období představuje možnost batolete svépomocně proniknout do svého okolí, tj. domácnosti, kde se snaží vše poznávat, prozkoumávat a chápat. U batolete dochází k výraznému posunu ve vývoji řeči, i když zatím velmi nedokonalé. Důležitou stránkou jsou i emoční projevy, které batole uplatňuje a vyjadřuje na základě svých pocitů a zkušeností. Mezi nejzákladnější pak patří vztek, hněv, strach, žárlivost, ale i hrdost. U batolete dochází k nápodobě a identifikaci. Vzhledem k vývoji dítěte dochází v rodině k tzv. triangulaci, kdy se dítě odpoutává (separuje) od matky tím, že si uvědomuje přítomnost sama sebe, matky i otce (Matějček, 1994 in Bakalář 2002).

Samotný otec v tomto období má již možnost se o dítě plně starat věnovat se mu. Většinou se snaží dítě zabavit hrou, při které narušuje matčin stereotyp a předává mu generovou roli. To je příkladné u hry, kdy záměrně volí různé druhy hraček, především technického rázu. Dále se snaží u dítěte vytvořit pokrok v jeho vývoji a je tak na dítě náročný. Současně mu při hře podává informace, které se mohou dítěti později hodit při styku s jinými osobami. Otec však asi největší důraz klade na to, aby byl pro dítě modelem, které se bude chovat podle jeho představ, což je nápadné zejména u synů. Na konci batolícího období začíná dítě rozumět rozdílům v pohlaví a genderu a začíná samo podle toho upravovat i své chování (Vágnerová, 2005).

2.3 Předškolní věk

Předškolní věk navazuje na období batolete a trvá přibližně do věku sedmi let, kdy je ohraničeno přechodem mezi mateřskou a základní školou. Významné pro toto období je začleňování dítěte do skupiny jiných osob, kde se musí samo prosazovat. Při tomto se odpoutává od rodiny a začíná mít vztahy s vrstevníky. Vrstevníkem v tomto případě může být věkově blízký sourozenec, jako zdroj informací, vzor, spojenec i soupeř, nebo také kamarád z mateřské školy, jakožto první instituce, kam se dítě dostane. Při tomto vzniká přátelství a rozvíjí se sourozenecké a kamarádké vztahy. V tomto období se dítě učí lépe ovládat své emoce, rozvíjí se představitivost, fantazie, slovní zásoba a popisování věcí kolem sebe jak formou verbální, tak i kreslenou. Dítě rozvíjí generové stereotypy dle vlastního pochopení, a to zejména spojené s biologickým pohlavím, kdy si uvědomuje postupně jeho stálost a neměnnost. Dítě se pak učí nápodobou činností osob stejného pohlaví. U chlapců je pak důležitá přítomnost jak matky, tak hlavně otce, pro pochopení této generové role. Pokud otec v rodině není snaží se chlapec identifikovat s nejbližším mužským vzorem, a to jak skutečným např. muži v rodině nebo v sousedství, tak i obrazem mužů zprostředkovaných z televize a mediálních prostředků. Svůj gender se stereotypy projevují chlapci celkově ve svém chování, tak i ve hře. U chlapců v tomto věku se objevuje rivalita spojená s činnostmi spojenými s ukázkou síly, a to jak fyzické tak duševní. (Vágnerová, 2005).

Při hře je u chlapců patrná nápodoba činností dospělých, projevuje se originalita, tvořivost, objevování, provádění sportovní činností a celkové směřování činností na pohyb, aktivitu a dění vykonávané zejména ve vnějším prostředí mimo domov. Současně se do výchovy chlapce promítají prvky „ideálního“ muže, ve kterých mohou být spatřovány prvky autority, prosazování, agresivity (síly), samostatnosti, sebevědomí apod. Již zde je také patrné zaměření výchovného působení k vykonávání profese, kdy chlapec díky hře a přijímání role chce být, řidičem, kosmonautem, policistou, hasičem, zápasníkem apod. (Karsten, 2006).

2.4 Školní věk, pubescence

O školním věku mluvíme jako o období mezi šestým až patnáctým rokem věku. Období se dá dělit na mladší, střední a starší školní věk, který už bývá spojen s obdobím pubescence. S nástupem do školy a školního prostředí získává život chlapce nový rozměr. Tímto je myšleno, že dosáhl potřebných a uznávaných kvalit ve svém vývoji, aby se mohl začlenit

do procesu výuky a vyučování. Cíleně je snaženo u chlapce o chápání různých vztahů, nápodobu, užívání logiky k řešení úkolů. Současně dochází do začleňování v nově vzniklém kolektivu, který je utvářen vrstevníky (spolužáky) a dospělých osob (učiteli). V novém prostředí se chlapec začleňuje, kdy se musí přizpůsobovat novým pravidlům a řádům, dochází k novému postavení v komunikaci mimo rodiče také ke spolužákům a učitelům. Přijetím do školy dochází k osamostatnění chlapce od rodičů a je na něj kladena osobní zodpovědnost. Přitom rodiče jsou podstatní pro dosažené školní výsledky v ohledu na utváření motivace chlapce ke zvládnání školních povinností. To, jak se chová matka s otcem je pro chlapce vzor, kterým se řídí. Dívka už v této době myslí na budoucnost, chlapec setrvává v přítomnosti. Postupem času se však chování chlapce začíná rozlišovat mezi chováním doma a chováním s vrstevníky, kde se chlapec snaží prosadit a realizovat. S vrstevníky se snaží soupeřit a získat tak uznávanou roli a to i za použití fyzické síly. V domácnosti přetrvává matka ve své roli pečovatelky, otec se většinou k výchově nedostává. Tím, že je otec často pracovně vytížen není součástí všech aktivit dítěte, a tak roste jeho postavení v rámci autority, které je zdůrazněno jeho mohutnějším fyzickým vzrůstem i vzezřením (Vágnerová, 2005).

V tomto období má pro chlapce velký význam vzor otce. Tento ho učí zastávat různé názory, postoje, uznávat hodnoty. Je mu vzorem pro různé provádění činností, ať jsou to různé záliby, sportování, řešení nastalých situací apod. V chlapci tak dozrává a utváří svou genderovou osobnost (Yablonsky, 1995 in Vágnerová, 2005).

V období školní docházky dochází k vývojovému období nazývané pubescencí. Tento vývojový stupeň je charakterizován velkou množinou změn v životě chlapce, a to jak biologických, tak sociálních. Biologické změny jsou spojované s hormonálními změnami, kdy je patrný růstu organismu, nabýváním svalové hmoty, změny v hlase, růst ochlupení a vousů a další. Respektive vzniká celková přeměna chlapce v muže. U sociálních změn pozorujeme u chlapce jeho otevírání okolí, větší snaha porozumět získaným informacím, přitom ale ztrácí úctu k autoritám a nepřijímá podřízenou roli. Hlavní inspirací jsou v této době vrstevníci, kde se chlapec snaží prosadit. Z tohoto důvodu dochází ke konfliktům v rodině, zejména k rodičům, kteří ztrácí své postavení (Matějček, 1986).

2.5 Adolescence

Adolescence je obdobím, kdy utichá bouře hormonů a rychlých přeměn. Chlapec v této době navštěvuje školu a směřuje pozornost, která je mu určována společností na studium. Dále plánuje možnosti budoucího zaměstnání s růstem a vytvářením kariéry. Uvědomuje si potřeby pozdějšího materiálního a finančního zajištění s vyhledáváním vhodné partnerky, založení rodiny a početí dětí. Přesto však hledá sám sebe v přechodu mezi dětstvím a dospělostí (Karsten, 2006).

Doba adolescence podle Vágnerové uzavírá období mezi desátým až dvacátým rokem života. V této době dochází k velkým přeměnám a to fyzickým, psychickým i sociálním. U muže se proměňuje jeho vzrůst. Tento ovlivňuje přijímání a chování vrstevníků i dospělých osob. Za důležitý je považován vzhled muže, který je jednak vnímán subjektivně, tak je posuzován osobami v okolí. Toto vše má u muže vliv na sebehodnocení, sebedůvěru a promítá se do jeho chování. Se vzhledem je úzce spojena úprava zevnějšku, která sama vypovídá o jeho nositeli. Důležité pro adolescenty je ideál krásy, který muži doplňují silovými a fyzickými předpoklady. Důležitou okolností je chlapcovo pozitivní vnímání dospívání spojeným s pohlavním zráním, ejakulací, erekcí i velikosti penisu. Okolnosti spojené se sexualitou dává svému okolí na zřetel do doby svého intimního vztahu. Ve škole při studiu pak dochází k systematičnosti a přemýšlení o budoucnosti se zaměřením na kariéru. Přesto je u chlapců znát, že činnosti jimi prováděné jsou vykonávány se záměrem něčeho dosáhnout, nejlépe vlastní prospěchu. Nebo vykonávají takovou činnost, která je zaujala. Pokud chlapci nejsou povinni něco dělat, tak to také nedělají. V rodině se adolescent odpoutává od rodičů a považuje jejich přítomnost za průvodcovskou a partnerskou. Syn v tomto období vidí matku jako ztělesnění ženského modelu, kterou chrání, ale zároveň se snaží být rovnocenným členem v domácnosti. Současně se pro ni chová nepřístojně, aby dosáhl odpoutání od její osoby. Otce pak adolescent spatřuje jako osobu, s kterou se chce vyrovnat a identifikovat v ní. Současně se chce syn i od otce odpoutat. V každém případě dochází ze strany adolescentů ke kritice rodičů. Nejdůležitější, resp. stále silnější vliv mají vrstevníci. Adolescent se chce mezi vrstevníky prosadit, k čemuž může využívat agresi a to jak verbální, tak i fyzickou. Významné je pak předvádění, dále pak hraní si na někoho nebo na něco. Časté je komentování věcí s erotickým nádechem či podtextem. Ve skupině vrstevníků může docházet ke konformitě, která potlačuje rozdílné názory chlapců. Významná je v kolektivu prestiž, která se u chlapců v pubertě spojuje s vychloubáním dosažených

úspěchů při získávání druhého pohlaví, ať už jsou reálná nebo jen smyšlená. Takto to může být líbání, schůzka, hlazení, obnažení a další. U muže dochází k překonávání významných milníků. Prvotním může být získání občanského průkazu. Další milníky jsou spatřovány v erotice, sexualitě, navázání partnerství spojeným s pohlavním stykem s dosažením uspokojení. Dalším milníkem je dosažení hranice osmnácti let, tj. plnoletosti, od kterého je dle práva považován adolescent za osobu dospělou a odpovědnou za své jednání. Na konci adolescence může docházet k profesnímu zaměstnání se začátkem budování kariéry. Opakem může být partnerství naplněné více či méně plánovaným početím spojeným se založením rodiny (Vágnerová, 2005).

2.6 Období mladé dospělosti

Období mladé nebo také rané dospělosti je definováno věkovou hranicí mezi dvaceti až čtyřiceti lety. Toto období je dlouhé jako dosavadní život a dochází v něm k podstatnému vývoji a změnám. Osoba si v tomto období přináší základ, který byl definován vnitřními biologickými a vnějšími sociokulturními vlivy. Snahou muže v tomto období je nalezení vhodného zaměstnání s profesionálním a kariéřním růstem, dále je to volba partnerky (životního druha) a budování rodiny spojené s rodičovstvím a výchovou dětí (Karsten, 2006).

Při hledání partnerky se muž v první řadě zajímá o její vzhled. Tento zájem je opřen o myšlenku, že mladá a krásná žena je schopna zajistit muži zdravé a dobré potomstvo. Při tomto je žena vybírána z takového prostředí, které je podobné prostředí v kterém žije muž. Předpoklad úspěšného vztahu je zvolení partnerky z podobné sociální vrstvy, stejného náboženství, barvy pleti atp. Na začátku vztahu dochází k zamilovanosti, která postupem času upadá a nastává opravdové soužití na základě uznaných hodnot obou partnerů. Partneři od sebe očekávají určité chování nebo změny v tomto chování. Muž takto dle tradiční výchovy očekává od partnerky to, co pro něj poskytovala jeho matka. Toto se může lišit, ale v základě se jedná o pořádek v domácnosti s plněním základních potřeb, příprava stravy atp. Dále očekává to, co si získal nápodobou mužského vzoru např. neobtěžování starostmi při provozu domácnosti. Se svým chťičem předpokládá umožnění provozování sexu dle své vlastní potřeby. A na závěr muž očekává za své jednání, především v zaměstnání či jiné výkony, od ženy obdiv a chválu (Matoušek, 1997).

V období rané dospělosti dochází k zdůraznění plnění povinností i získání četných práv. Je získávána soběstačnost, samostatnost a nezávislost. Muž v tomto období uskutečňuje před-

poklad společnosti i svůj vlastní, při čemž drží krok se svými vrstevníky. Zejména se zaměřuje na profesi, na dlouhodobější partnerství, manželství a rodičovství, což je spojeno s problematikou bydlení. V průběhu této doby se muž dostává do vztahů s přáteli, získává nové role ve vztahu se spolupracovníky a dále získává novou pozici jako partner, příp. rodič. Muž se na počátku dospělosti snaží seberealizovat, pro získání pocitu síly a nezávislosti. S tímto je spojena potřeba muže něco vlastnit, prosadit se, vést i ochraňovat. Při svém jednání se chovají muži méně citlivě až tvrdě, racionálně, často řeší kritické situace a nežádají o pomoc. Muž tedy plní rámec profesního uplatnění, sžívá se partnerkou, s kterou často uzavírá manželství, plánuje život, zakládá rodinu, pečuje o její členy. V často případech dochází k rozpadu rodiny (rozchodu nebo rozvodu). Početná skupina mužů partnerství spojené s manželstvím nevyhledává a žije samostatně. Ochuzují se tak o významnou společensky uznávanou roli. Tito muži se často velmi dobře uplatňují v profesní dráze. Muž v průběhu dospělosti dozrává a hodnotí to, co do dosavadní doby dokázal (Vágnerová, 2007).

2.7 Střední a starší dospělost

Za období střední dospělosti je považován věk mezi čtyřiceti až padesáti lety. Toto období už není spojeno s tolika proměnami, spíše naopak. Je spojováno se stereotypem, který je nositelem nutkání k provádění změn. Muž v tomto období již dlouhodobě pracuje. V partnerství dochází z mnoha příčin k upadání trvalosti vztahu, resp. ke krizím, rozvodům, jiným známostem atp. Toto období je pro muže relativně poslední možností založit nový dlouhodobý vztah s možností mít vlastní děti. Všechny muže ovšem nelze takto zobecňovat, jejich život může být velmi rozdílný. Muži neustále hodnotí svůj dosavadní život a srovnávají ho s vrstevníky. Pokud je jim to umožněno plní si svá dlouhodobá přání, přeměňují své uznávané hodnoty a dokonce hledají nový smysl života. V rodině muž přichází vlivem dospívajících dětí o výsadní autoritu. Pokud nedochází k přemíře zklamání vycházejícího ze zdravotní, partnerské, rodičovské či pracovní krize je muž na vrcholu svého životního cyklu. V profesi je muž v tomto období rovněž na vrcholu, kdy ve své práci začíná kromě výděлку a postavení hodnotit i smysl své práce. V rodině dochází ke dvěma jevům. Prvním je potřeba postarat se o nemohoucí rodiče muže či ženy. V druhém případě může docházet k odchodu dětí z domova nebo příchodu jejich nových partnerů, což se ale v současné době odsouvá na konečnou hranici střední dospělosti nebo do období dospělosti starší, nebo-li dospělosti pozdní, která je definována věkovou hranicí padesát až šedesát let.

Muži i ženy současně utvářejí dlouhodobé vztahy s možností uzavření manželství či jen ve společném žití a zřizují rodiny. S tímto je spojeno vytváření nové role, kdy se rodič stává prarodičem, který se sžívá s novým partnerem svého dítěte. Pokud byly celoživotní vztahy na dobré úrovni, jsou prarodiče velkou oporou pro vlastní děti, jejich partnery i vnoučata. V období starší dospělosti dochází u mužů k mezníku, který je charakterizován projevem úbytku fyzických i duševních sil. Pomalu dochází k ukončování vrcholné profesní dráhy. Muž v této době hledá nový smysl života (Vágnerová, 2007).

2.8 Rané a pravé stáří

Za období raného stáří lze považovat věk na úrovni šedesáti let, který je následně ve věku sedmdesáti pěti a víc let považován za stáří pravé. Stáří je celkově považováno za poslední období ve vývoji člověka, který se snaží nalézt poslední smysl bytí. V tomto období je člověk nucen se podřizovat změnám, častým ztrátám a s těmito se smířovat. Osoby ve stáří potřebují sociální kontakt, touží po jistotě a bezpečí, po možnosti se ještě nějak uplatnit, realizovat, být užiteční. Ze strachu před negativy stáří touží vidět stále budoucnost a oporu v naději. Ve stáří dochází k odchodu z profese se vznikem nové a sociálně nežádoucí role důchodce, což není jednoduché a rozděluje osoby na odcházející z pracovního procesu s radostí, proti osobám, kteří toto berou jako novou stresovou situaci. Zvláštním problémem je toto pro muže, kteří celý život měli vykonávání profese jako stěžejní hodnotu. Dále dochází k úmrtí partnerů (manželek a manželů), což silně ovlivňuje další život ovdovělého partnera, který často vede život, jakoby měl svého partnera stále u sebe. Stále větším problémem je zdravotní, duševní a fyzický stav. S postupem věku se dle dědičných dispozic objevují chronické nemoci, a to v různých kombinacích. Různé jsou i změny nálad. Dochází k zhoršení pozornosti a paměti. Pokud starý člověk zůstává v domácnosti sám, dochází k velké izolaci od společnosti. Pokud se již o sebe nedokáže postarat sám je nucen vyhledávat rodinnou nebo odbornou pomoc, kdy často dochází k stěhování osoby do míst určených pro život seniorů k jejich dožití. Svě nezastupitelné místo zde začíná mít víra, jako opora v každodenních činnostech i přípravě na vypořádání se životem a příchodem smrti (Vágnerová, 2007).

3 VYBRANÉ KAPITOLY

3.1 Role Otce

Slovo otec je jedno z velmi často používaných pojmů, který do sebe zahrnuje muže, jenž se stal rodičem. Nejčastěji si vzpomeneme na vlastního, tedy biologického otce, který představuje jednu z nejbližších osob, zejména jako člena rodiny. Kromě biologického otce zde máme otce, který není biologický, ale v rodině zastává všechny činnosti jako by jím byl. Tímto jeho jednáním společnost uznává jeho otcovskou roli. Tímto je myšleno vykonávání výchovného procesu, zajištění potřebného zabezpečení apod. Celkově je činnost otce zahrnuta do normativních právních aktů s příslušnými právy a povinnostmi, potřebnými pro péči o dítě. Rolí otce je pak vykonávání činností v rodině a případně v příbuzenstvu, kdy působí na své nejbližší členy, zejména se podílí na výchově svých potomků (Bakalář, 2002).

To jak otec výchovně působí a zda je ve své činnosti kompetentní, je vytvářeno kulturními a společenskými normami, které upravují činnosti otce. Konkrétní vhodnost konání otce je subjektivní záležitostí. V každém případě je však brán zřetel na rozvoj dítěte a odstranění jednání, které by pro dítě mohlo být škodlivé. Pokud bychom hledali ideál otce, mohla by nám být nápomocna Goetzová, která sestavovala osobnostní rysy ideálních otců. Tito se velmi podíleli na výchově nebo ji přebírali jako vlastní odpovědnost. Děti považovali za svoji prioritu, kdy jim prokazovali náklonnost, lásku, přijetí, chránili je, učili je hodnotám, začleňovali je do svých aktivit, diskuzí a sami řešili jejich starosti. Dále jim byly vzorem v příkladném chování k partnerce, a další (Goetz, 1998 in Bakalář 2002).

3.2 Rodičovská dovolená

V tradiční rodině je přirozené rozdělení partnerů na živitele a pečovatelku dle zažitých genderových stereotypů. S tímto je spojována žena, jejíž povinností je starat se o domácnost, o děti a jejich výchovou. Muž je pak živitelem rodiny, jejím ochráncem a jakoby jednatelem pro veřejné věci. V současné době s novými poznatky se prosazuje myšlenka, že muž není o nic méně schopen pečovat o děti a domácnost jako jeho partnerka. Z těchto důvodů byl vytvořen právní rámec, který umožňuje muži pečovat o své děti formou rodi-

čovské dovolené s využitím rodičovského příspěvku. Přesto je využití rodičovské mužem považováno za velmi netradiční a neobvyklé (Nešporová, 2005).

Muži a otcové se v průběhu doby vyvíjejí. V dřívějších dobách byla celá rodina pohromadě, kdy pracovala na svém hospodářství. Otcové měli své role a byly v dosahu, aby mohli výchovně působit. Následně za doby industrializace muži a otcové odcházeli za vyšším výdělkem pracovat do podniků, kdy se začali postupně vzdalovat od dění rodiny. Svým jednáním dokázali zaopatřit peněžními prostředky rodinu, ale již přestali mít blízký kontakt, kdy péči a výchovu musela převzít na sebe matka. Díky dlouhodobému, několika generačnímu přetrvávajícímu stavu se vytvořil tzv. kult mateřství, který předpokládal, že ženy mají genetické dispozice k péči o dítě a jejich přítomnost je důležitější než mužská. Průlom do tohoto stavu přinesl feminismus, kde se ženy chtěly prosadit na trhu práce a celkově zrovnoprávnit vztahy mezi ženou a mužem. Mezi partnery tak vzniká nová situace, kdy je zaměstnán muž i žena, kteří jsou nuceni uspořádat činnosti tak, aby bylo postaráno o domácnost i děti. Díky prosazení žen v pracovním procesu se tak na konci dvacátého století objevuje nová role muže, který současně zajišťuje svojí práci rodinu, tak se stává pečovatelem o děti, kdy se podílí na výchově již od nejtělejšího věku (Chmelařová in Aktivní otcovství, 2008).

Zda muži využívají rodičovské dovolené je ovlivněno několika faktory. Prvním z nich je tradiční pohled na rodinu a její genderový stereotyp, který jednoznačně hlásá, že péči o dítě provádí partnerka na mateřské dovolené při přerušení zaměstnání, zatímco muž je hlavním zdrojem příjmu rodiny. S tímto jsou zažité stereotypy, že muž není schopen pečovat o dítě. Hlavním faktorem je finanční zajištění rodiny, které vychází z výdělku jednoho partnerů a sociálních dávek a příspěvků poskytované státem druhému partnerovi. Právní rámec umožňuje muži nastoupit rodičovskou dovolenou. Muž v České republice má však běžně vyšší finanční výdělek a nástup na rodičovskou dovolenou by tak celkový příjem rodiny hodně oslabil. Tímto se stává pro otce a celou rodinu rodičovské dovolené neakceptovatelná. Tímto si můžeme vymezit muže, kteří rodičovskou dovolenou nastupují. Jednak jsou to ti, kteří dokáží překročit stereotypní rámec tradiční rodiny a mají sklony k aktivní péči o dítě a domácnost. Jejich finanční zázemí je již dostačující, nebo jejich partnerky mají lépe placené postavení. Muži na rodičovské dovolené se také stávají ti, kteří jsou nezaměstnaní a ve své profesi nemají možnost uplatnění. Dále jsou to muži, kteří mají určité zdravotní znevýhodnění, které je nutí být v domácnosti a v této době na sebe přebírají rodičovskou dovo-

nou. Zvláštní skupinou jsou pak muži, kteří mají takové zaměstnání, které jim umožňuje plnohodnotnou péči o dítě aniž by své zaměstnání opustili (Sedláček, Valouchová in Aktivní otcovství, 2008).

V každém případě je pojem aktivního otcovství resp. rodičovské dovolené vykonávané otcem otevřen diskuzím. Jsou hledány cesty, jak muži vytvořit podmínky proto, aby se mohl bez nutnosti nějakého omezení podílet na péči o dítě již ve velmi útlém věku. Tímto vzniká ve společnosti větší rovnoprávnost, která umožňuje muži podílet se na dění v rodině, vytváření trvalejších a hodnotnějších vztahů mezi členy rodiny a získávání nové zkušenosti.

3.3 Nepřítomnost mužského vzoru

Po narození dítěte se objevuje důležitá skutečnost, která ovlivňuje výchovu chlapců. Touto skutečností je fakt, že v útlém dětství probíhá výchova bez významnějšího přispění či přítomnosti muže v rodině. Dítě je obklopeno pečlivou matkou, učitelkou či vychovatelkou, kamarády, přáteli, hromadnými sdělovacími prostředky v podobě televize a počítačovou sestavou. To vše dítě ovlivňuje a působí na něj. Pomocí tohoto získává vhled do života, kdy jsou mu představovány role osob kolem něj bez přítomnosti skutečného muže a otce jako reálného vzoru, v kterého má chlapec později vyrůst a dospět (Karsten, 2006).

S podobnou myšlenkou přichází i Steven Biddulph, který řeší problémy spojené s muži, kteří v dětství či v pozdějším období nepřišli do kontaktu s „pravými“ muži a nezískali tak informace potřebné pro jejich vnitřní růst, následkem čehož se pak cítí osamělí, nedokáží se vyrovnat s mužskými pocity, mají potřebu soutěžit s uměle vytvořenými „dokonalými“ muži, které znají z popisu žen, knih, filmů, televize apod. Řešením této situace je pak navádějící postup k získání mužství, který je charakterizován napravením vztahu s otcem a navazováním přátelství s dalšími muži. Dále pak způsob přistupování k partnerce a s ní spojenou sexualitou, což plynule přechází k aktivní péči o děti. Konečná činnost k dosažení mužství je volba vhodného zaměstnání, a také spojení s místem bydlení resp. přírodou (Biddulph, 2007).

V případě, že se rozpadá rodina v období, kdy jsou děti malé, resp. kolem období předškolního a školního věku dochází v našich podmínkách k tomu, že otec odchází od rodiny. Tímto ztrácí dítě jistotu rodinného zázemí. Chlapec může na toto reagovat agresí, hněvem,

nevhodným chováním ve společnosti, oproti dívce, která se uzavírá do sebe (Vágnerová, 2005).

Z průzkumů následně vyplývá najevo, že otec, který odchází od rodiny, zpočátku pravidelně koná návštěvy v domácnosti. S postupem času se návštěvy stávají nepravidelnými, kdy může dojít k ukončení vztahu mezi otcem a dítětem. Důvodem bývá nový životní vztah otce, který zakládá novou rodinu. Rodič, u kterého dítě zůstává, teda většinou u matky, může ovlivňovat smýšlení dítěte o otci. Pokud k němu zaujme negativní postoj, může dojít u dítěte k tzv. syndromu zavrženého rodiče. (Bakalář, 2002).

3.4 Zaměstnání a kariéra

Již od narození je chlapec začleňován do společnosti, kdy získává svoji uznanou roli. Při svém konání je často upravována jeho činnost, která se při hře může ukazovat jako nápodobu pracovní profese. Tato profese poukazuje na chlapcovu přijatou roli a genderové stereotypy. Zde začíná prvotní výchova pro budoucí vykonávání profese. Otec chlapce, který je pro syna modelem mužského vzoru, bývá často pracovně mimo domov, což si chlapec uvědomuje. Dále si uvědomuje otcovo jednání, které v tradiční výchově poukazuje na to, že otec pracuje, aby vydělával peníze, z kterých se v domácnosti hospodaří. Tato zkušenost se v chlapci fixuje stejně, jako když tomu tak není. Mladý muž vychází z této zkušenosti, kdy v období školního věku a dospívání věnuje svoji pozornost volbě povolání. Pro realizaci žádaného povolání je prováděno zaměření k získání patřičného vzdělání. (Karsten, 2006).

Volba povolání je důležitá pro každého člověka a zejména pro muže. Muž započíná s výkonem profese ve věku kolem dvaceti let a činní tak do věku odchodu do důchodu, což je hranice přesahující šedesát let a v budoucnu šedesát pět i více let. Volba zaměstnání by měla být z tohoto důvodu dobře promyšlena, aby muže naplňovala, obohacovala a měla smysl. Výhodou je, když se stane práce zábavou. Práce by měla muže rozvíjet. V opačném případě se z práce, která je vykonávána jen pro výdělek, stane stereotyp. Nekonečná činnost, která muže neuspokojuje, může ho frustrovat, nenaplňovat, zabíjet. Svá negativa z pocitu odvedené práce muž nekompromisně přenáší na vše kolem sebe (Biddulph, 2007).

Ve věku dvaceti až třiceti let se ustaluje zaměření muže pro vykonávání profese. Tato profese je důležitá, protože mladý muž takto získává nové postavení, novou roli ve společnos-

ti, kdy je brán za dospělého. Dá se to pozorovat i tak, že společnost bere za více dospělého osmnáctiletého učeň, který již pracuje a dokáže se uživit, proti muži, který studuje vysokou školu a je stále finančně závislý na svých rodičích. Pro vykonávání profese je důležitá její volba, která je sestavována s přihlédnutím k mnoha faktorům, jako je společnost, kultura, sociální úroveň rodiny, druh rodově vykonávané práce přenášené generacemi, prestiž, perspektiva a další. Při vykonávání profese může docházet u muže k uspokojování psychologických potřeb. Významnou z nich je potřeba nové zkušenosti. Mladý muž se těší na ukončení studií, kdy se vidí jako dospělý a vydělávající, finančně zajištěný pro vykonávání svých potřeb, svobodný a nezávislý. Další psychologickou potřebou je seberealizace, uplatnění svých schopností a schopností prosazení své osoby na trhu práce. Muž přicházející do kolektivu toho může mnoho nabídnout. Zejména aktivitu, iniciativu, schopnost rychlého učení a poznávání, flexibilitu. Často naráží na to, že získané informace ze studií nejsou v praxi plně potřebné. Může se tak ukázat, že učenlivý student se neprosadí tak, jako student s výbornými komunikačními nebo jinými, ve studiích neuznávanými schopnostmi. Počátek vykonávání pracovní činnosti a zapracování muže v profesi ovlivňuje mnoho okolností. Ty jsou dané charakteristikou vykonávané profese a pracovním prostředím. Dále jde o vnější okolnosti, kterými jsou rodinné zázemí, sociální úroveň atp. V každém případě dochází v této době u muže ke konfrontaci představ o profesi s realitou. V průběhu života muže je dnes běžná změna vykonávané profese, kdy muž může být zaměstnán, následně provádět živnostenskou činnost, podnikat a podobně. Stálíci v postojích muže je neustálé bilancování, což činí i v profesní dráze. Zvláštní kategorií jsou muži, kteří nemají potřebu se začlenit do pracovního procesu, kdy je k tomu nic nenutí nebo jsou takoví, kteří nejsou schopni si své místo na trhu práce najít (Vágnerová, 2007).

S postupem let si mladý pracovník musí uvědomovat potřebu výše získaného výtěžku. Muž si po období dospívání plní sny a finančními prostředky si zpřijemňuje dosavadní život. V průběhu dalších let se musí spolupodílet finančně na fungování domácnosti, pořízení bydlení, zajištění rodiny. Tyto nespočetné výdaje a závazky nutí muže k vykonávání takové profesní činnosti, která garantuje stálost a pravidelnost příjmu. Muž je takto z důvodu odpovědnosti omezen v osobním nespoutaném životě, který přivolává stereotyp (Biddulph, 2007).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PEDAGOGICKÝ VÝZKUM

Při odborné práci a zkoumání jisté problematiky dochází k získávání teoretických i praktických poznatků. Ověřování těchto poznatků je možné získat pomocí provádění pedagogických výzkumů spojených s využitím vhodně zvolených metod.

V současné době se vydělily dva základní druhy pedagogických výzkumů, které je možné užít zvlášť či kombinovaně. Jedná se o výzkumy kvantitativní a kvalitativní. Jejich cílem je uchopit výzkumný problém a dosáhnout výzkumného cíle za účelem objasnění zkoumaných skutečností (Chráska, 2007).

V této práci zaměřené na role muže a otce jsem se studiem odborné literatury zorientoval v dané problematice. V úvodní teoretické části jsem vymezil základní pojmy dotčené problematiky, které se staly předmětem následně definovaného výzkumného problému.

4.1 Výzkumný problém

Výzkumným problémem této práce je: Jak ovlivňuje výchova chlapce v jejich pozdějších rolích muže a otce?

4.2 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu je zjištění, jak se proměňují muži v současné společnosti, pod tlakem svým i svého okolí. Jaké stopy zanechává na chování mužů prostředí, v kterém byli vychováni a v kterém vyrůstali. Jaké styly byly použity při výchově a jak se pozměnila jejich výchovná činnost, případně pohled na ně. Součástí tohoto je zmapování získávání genderových rolí a stereotypů. Dále pak pohled mužů a otců na rodičovskou dovolenou.

Dílčí cíle:

- Zjistit jaké genderové role a stereotypy získali muži během svého vývoje
- Popsat užívaný styl rodinné výchovy, jeho vývoj a proměny mezi generacemi
- Zmapovat pohled mužů na manželství a jeho soudobou důležitost
- Zmapovat postoje mužů v oblasti budování jejich kariéry a důležitosti finančního zázemí pro založení rodiny a jejího ekonomického fungování
- Informovat se o názoru mužů a otců na rodičovskou dovolenou (aktivní otcovství)

4.3 Výzkumné metody

K dosažení cíle výzkumu bylo třeba si vhodně vybrat typ pedagogického výzkumu a vhodnou metodu, která by objektivně a komplexně postihla širokost problematiky socializace a postavení muže v ní. Jako nejvhodnější byla zvolena možnost provádění kvalitativního výzkumu. S tím, že při tomto typu výzkumu dochází k osobnímu kontaktu mezi osobou provádějící výzkum a osobou zkoumanou. Zde pak dochází k dialogu, ke komunikaci, která má za stanovených podmínek vypovídající hodnotu o zkoumaných jevech a skutečnostech (Chráska, 2007).

Výhodou kvalitativně prováděného výzkumu je úzký okruh zkoumaných osob, kdy je výzkumníkem prováděn přímý výzkum s osobami v jejich přirozeném prostředí. Zde pak dochází k získání a obohacení osoby výzkumníka o informace a zkušenosti, které nelze získat jen u studia literatury (Maňák, 2004). Čímž není odsuzován kvantitativní výzkum, který se však v tomto případě jevil jako méně vhodný. Jde o úhel pohledu k přínosnější volbě pedagogického výzkumu.

Zvolenou metodou výzkumu byl rozhovor resp. „*Interview jako metoda shromažďování dat o pedagogické realitě, která spočívá v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta*“ (Chráska, 2007, str. 182).

Toto interview má strukturovanou formu, kdy byly kladeny výzkumné otázky, které vycházely z potřeb cílů výzkumu a vytváří dostatečně velký prostor pro reakce respondenta.

Samotná realizace provádění strukturovaného rozhovoru byla prováděna v přirozeném prostředí pro muže bez přítomnosti dalších osob ve snaze dosáhnout získání neovlivněných informací na položené výzkumné otázky zaměřené na výzkumný problém a dílčí cíle výzkumu. Zjištěné informace z těchto rozhovorů byly zapracovávány do kazuistik. Před samotným vykonáním rozhovoru byl muž seznámen s předmětem bakalářské práce. Dále byl dán muži prostor k zamyšlení a k seznámení se s výzkumnými otázkami.

Následně se řešila problematika záznamu rozhovoru s možností jeho nahrávání pomocí audio techniky. K samotnému zaznamenávání rozhovoru na audio techniku však musí být přistupováno s respektem. Nevhodné použití této techniky může vést ke snížení hodnoty výpovědí osob provádějících rozhovor, a to jak tazatele, který se podvědomě zaměřuje na funkčnost přístroje a technické podmínky nahrávání, tak i na osobu odpovídající na výzkumné otázky, které mohou být díky pořizování nahrávky zkreslené (Švaříček, Šedřová,

2007). Po té byl vykonán samotný rozhovor, po kterém následovalo doplnění informací dle dotazů muže s poděkováním za věnovaný čas a úsilí. Pokud byla potřeba doplnit nějaké informace vztahující se k předmětu výzkumu a jeho dílčím cílům, bylo tak činěno dle konkrétního zjištění a potřeby.

4.4 Výzkumný soubor

Výzkumným souborem praktické části bakalářské práce, který je veden kvalitativní metodou je skupina zvláště vybraných mužů dle svých specifíků, jejichž společným znakem je partnerský život v domácnosti obohacený o získané potomstvo. Dalším společným znakem je věk mužů, kteří v době provádění výzkumu dosahují věku blízkému třiceti až čtyřiceti let. Soubor obsahuje pět mužů, kteří zůstávají v anonymitě a jsou jim smyšlena náhodná jména, která je provází celou praktickou částí:

- Pan Martin, který je narozen v roce 1979, s manželkou vychovává dceru narozenou v roce 2010. Specifikum zařazení do výzkumného souboru je úmrtí matky pana Martina v období jeho školního věku spojeného s vyrůstáním v domácnosti sestavené jen z mužských členů.
- Pan Marek, který je narozen v roce 1978, s manželkou vychovává dvouletou dceru. Specifikem pro zařazení do výzkumného souboru je domácnost, kdy otec byl pracovníčně velmi často mimo domov, kdy se domácnost sestávala z pana Marka, matky a dvou sester.
- Pan Matouš, který je narozen v roce 1974, s manželkou vychovává čtyřletého syna a dvouletou dceru. Specifikem zařazení do výzkumného souboru je silné ovlivnění rodiny vírou a křesťanstvím.
- Pan Michal, který je narozen v roce 1970, s manželkou vychovává osmiletou dceru a čtyřletého syna. Specifikem zařazení do výzkumného souboru je u pana Bronislava absolvování rodičovské dovolené.
- Pan Matěj, který je narozen v roce 1985, s manželkou vychovává dvě děti. Specifikem zařazení do výzkumného souboru je u pana Matěje, že doplnil neúplnou rodinu, kterou tvoří nová manželka a její dvě dcery ve věku čtyři a šest let.

5 KAZUISTIKY

5.1 Kazuistika č. 1 - Martin

Rodinná anamnéza

Matka Martina se narodila ve Zlíně roku 1956, vyučila se v učňovském oboru. Sama byla z rodiny, kde její matka byla šička v baťových závodech, její otec pracoval ve stavitelství. Dále měla mladšího bratra. Po svatbě bydlela s otcem pana Martina narozeným rovněž v roce 1956 ve Zlíně společně s jeho rodiči v rodinném domku. Otec Martina otce pracoval v Baťových závodech, jeho manželka byla dělnice a částečně ženou v domácnosti. Tito prarodiče přišli do Zlína z vesnice. Byli velmi pracovití. Měli rádi pořádek. Hlavou rodiny byl muž, který ovládal manželku i děti. Vycházel z postavení, kdy byl živitelem a zajišťoval rodinu finančně. Úlohou partnerky bylo starat se o celou domácnost a děti, což bylo velmi náročné. Na výchově se více nepodílel. Vyžadoval si slušnost, pracovitost a poctivost, opak trestal i fyzicky. Výchova byla autoritativní. Ve volných chvílích se praotec Martina věnoval četbě, navštěvování sportovních utkání a filatelii. Otec Martina se sblížil s hodnotami svého otce, přesto velmi nesouhlasil s nezapojením otce do domácích prací, vyjma jeho koníčku, což byla práce na zahrádce. U matky Martina byly ceněny vlastnosti jako poslušnost, skromnost a péče o rodinu. Tato měla vřelý vztah k přírodě, zvířatům a cestování. Sama měla velmi kladný vztah pro rodinný život, kromě prvorozeného Martina se manželům narodil v třetím těhotenství druhý syn. Výchova probíhala v příjemném prostředí rodinného domku se zahrádkou, byla uplatňována výchova demokratická s kladením důrazu na vážení si subjektivně důležitých hodnot rodičů. Výchovu ovlivňovali prarodiče, a to jak přímo dle vlastního usuzování, tak ukazováním jakou roli ve fungování rodiny mají babička a dědeček. Příjmy rodiny byly průměrné, kdy nebyl spatřován významný nedostatek. Ve věku deseti let Martina, již po smrti babičky, byla diagnostikována matce závažná nemoc, které po dvou letech podlehla. Celá rodina toto špatně nesla, odborná pomoc však nebyla vyhledána. Oporou byly tři sestry otce a jejich rodin. Jen u mladšího bratra byla prováděna návštěva dětské neurologie z důvodu opakované bolesti hlavy. Následně se domácnost skládala pouze z mužů tj. Martina, jeho mladšího bratra, otce a dědy (do doby jeho úmrtí) a to do doby odchodu (kontrakce) Martina z domu. Vztah mezi sourozenci byl na velmi vysoké citové úrovni, které úmrtí matky velmi spojilo. Pan Martin svým chováním vedl mladšího bratra, rád ho učil a ukazoval mu novinky ve svém životě. Celkově ho

podporoval v jeho aktivitách i zájmech. Korigoval jeho chování v období puberty. Celkové přátelství a dobré vztahy mezi nimi působí dodnes díky uplatňované výchově, jejímž účelem bylo naučit si navzájem pomáhat a pečovat o sobě v době, kdy to někdo potřebuje.

Otec Martina si dal za cíl po smrti manželky vychovat oba syny sám (zatím) a činil vše pro to, aby jim byl příkladem a vzorem. Pokud měl otec partnerku, nezačleňoval ji do domácího prostředí. Při tomto kladl důraz na získání a vštěpování hodnot jako je zdraví, domov, peníze, řádně vedený život a vzájemné kladné vztahy v rodině. Z důvodu nepřítomnosti ženy v domácnosti byl otec nucen všechny práce zastávat sám, což zvládal velmi obstojně a toto naučil i syny, čímž jim velice pomohl v jejich soběstačnosti. Při výchově je učil samostatnosti. Sledoval jejich růst a rozvoj a byl připraven zasáhnout v případě potřeby.

Jelikož otec byl velmi sportovně založený (hráč vodního póla, vytrvalostní běžec) vedl oba syny ke sportu, zvláště prvorozeného Martina, který k tomu měl lepší genetické dispozice. Dále s nimi vykonával práce na zahrádce, dle možností cestoval. Otec byl pro syny příkladem cílevědomosti a citlivosti. Nevýhodou pak bylo zaměření pouze na „dělnickou“ výdělečnou činnost, která nevede k velkému obohacení a vede život ke skromnosti a nekonečnému šetření na splnění svých potřeb a zájmů. Otec syny trestal pomocí zákazů činností jako je sledování televize, práce (hře) na PC, udělením méně časté a obvyklé domácí práce. Ve výjimečných případech trestal za opakované prohřešky fyzicky, nikdy však fackami.

Osobní Anamnéza

Pan Martin se narodil v roce 1979 ve Zlíně. Po mateřské škole se účastnil povinné školní docházky na 3. ZŠ, z které přešel do výběrové sportovní plavecké třídy 1. ZŠ Emila Zátopka. Výsledky dosahované ve školním prospěchu odpovídaly průměru. Veškerý volný čas byl podřízen plavání, případně relaxaci z důvodu náročných dvou fázových tréninků. Výkonnostní úroveň dosáhl tak daleko, že by v období světových válek sbíral cenné kovy na Olympijských hrách. Po přijímacích zkouškách byl přijat na střední průmyslovou kožařskou školu, kdy rozhodnutím pro tento obor vzešlo částečně z přání dědečka, který byl vždy velkým „Baťovcem“ a otce, který rovněž pracoval v tehdejšímu podniku Svit. Současně byl obor zvolen z důvodu historie města a místně působícím obuvnickém průmyslu. Po absolvování střední školy byl pan Martin přijat na VŠ Vysoké učení technické což bylo velmi dobře hodnoceno z důvodu toho, že otec byl vyučen v oboru chemik-gumař a dědečkovi se základního vzdělání dostalo právě v Baťových závodech. Z důvodu náročnosti však

studium nebylo dokončeno. V průběhu života byl pan Martin veden ke kladnému vztahu k přírodě a zvířectvu, které vyvrcholilo v době období povolávání do základní vojenské služby, které bylo odmítnuto s vykonáním náhradní vojenské služby v civilním prostředí areálu ZOO Lešná, kde zastával různá zaměstnání od administrativních činností přes uklízecké práce až po práci a péči o místní faunu a floru. Po ukončení náhradní vojenské služby se snažil realizovat svoji pracovní kariéru ve svém oboru, kdy pracoval jako prodejce obuvi. Díky své pílci a cílevědomosti se dostal do managementu nadnárodní obuvnické společnosti. Kromě záliby ve sportu a v přírodě se věnoval elektronice, které propadl v „po revolučním boomu“ rozšiřování osobních počítačů do domácností, kdy se začal věnovat i programátorství a kybernetice. V dětství se také věnoval sbírání poštovních známek. Shrňeme-li jeho život do období rané dospělosti, zjišťujeme, že život byl velmi naplněn různými činnostmi, následkem čehož začalo docházet u pana Martina k uzavírání se před ostatními do sebe, do svého světa ovlivňovaného jeho uznávanými hodnotami.

V této době práce v managementu obuvnické společnosti poznal svoji současnou manželku, která pana Martina ovlivnila natolik, že opětovně začal studovat a dosáhl akademického titulu Inženýr. Vybral si ji, protože uznávala hodnoty manželství a rodinného zázemí. Byli si povahově blízcí a spatřovali k sobě vzájemné sympatie. Po sblížení a společném bydlení s partnerkou uzavřel manželství, načež následovalo těhotenství manželky, která na počátku roku 2010 porodila dceru. Pan Martin působí jako tichý, klidný a vyrovnaný člověk, který není rád středem pozornosti a v prostředí méně známých osob se úmyslně extrovertně neprojevuje. Přesto dokáže pracovat týmově a s velkým nasazením.

5.2 Kazuistika č. 2 - Marek

Rodinná Anamnéza

Matka Marka se narodila v roce 1954 ve Zlíně, vyučila se prodavačkou, kdy po vyučení byla zaměstnávána dle své profese v obchodech, následně se pak uplatnila jako pracovnice na poště. S manželem se seznámila ve Zlíně, kdy po svatbě získali byt 3 + 1 na Jižních Svazích. Zde vychovával nejstarší dceru, Marka a nejmladší dceru. Matka se starala o výchovu, která byla demokratická až volná. Nebyly užívány žádné fyzické tresty. Všichni sourozenci pro sebe měli jeden společný pokojíček. Pokud se ve výchově nějakým způso-

bem trestalo, bylo to řešeno formou zákazů a příkazů. Jako je zákaz dívání se na televizi, zákaz chození ven, povinnost se učit, přikázání provádění domácích prací.

Otec Marka se narodil v roce 1952 a pocházel z Kroměříže. Do Zlína přišel jako zaměstnanec do baťových závodů po absolvování strojířské školy. Zde pak pracoval dlouhá léta. Následně po změně režimu našel zaměstnání ve Slovenské republice, kde přes týden bydlel, a domů se vracel jen na víkend. Výchovu nechával otec na matce, ale zapojoval se do volno časových aktivit všech dětí, kterým se pokoušel věnovat rovnoměrně. Když nebyl pracovně vytížený, bral děti na procházky, opatroval jim hračky a hrál si společně s nimi. Přesto však tohoto času nebylo mnoho.

Velkou měrou ovlivnily Marka jeho sestry, a to jedna o tři roky starší a druhá o pět let mladší než byl on sám. Při společném bydlení v jednom bytě, resp. jednom pokoji, na něj nebyly kladeny nároky pro práci v domácnosti, která byla vykonávána sestrami a matkou. Díky nim poznával ženské práce, zájmy, módní styly, módu, oblékání, drogistické zboží, hudbu, parfémů i celebrity.

Dalším ovlivněním byla vzdálená rodina žijící v Kanadě, kdy za pomoci zasílání dárků a předmětů v období socialismu získával Marek společenský kredit v podobě „závistí“ spolužáků. Častým dárkem pak byly kartičky hokejistů, které Marek sbíral. Přibližovalo mu to pasivní zálibu v hokeji a současně nastiňovalo jiný životní styl obyvatel, kterým žili tamní obyvatelé. I toto ovlivnilo volbu učení cizího jazyka, kterým byla angličtina, kterou dnes plynule ovládá.

Osobní anamnéza

Marek se narodil jako prostřední dítě roku 1978 ve Zlíně. Společně s rodiči a sestrami bydlel v městské části Jižní Svahy. Od tří let mu bylo diagnostikováno silné astma. Díky tomu v průběhu života navštívil spoustu lékařů a účastnil se několika léčebných pobytů, kde byl i na délku několika měsíců odloučen od vlastní rodiny. Přínosem byla hra na zobcovou flétnu. Povinnou základní školní docházku absolvoval na 16. a 17. základní škole s dobrým prospěchem. V kolektivu byl oblíbený, mezi přáteli byl lehce vůdčím typem. Již od dětství byl často v kontaktu s dívkami, díky svým vlastnostem, znalostem a šarmu byl u nich velmi oblíbený. Ve volném čase navštěvoval sportovní kroužky (tenis, stolní tenis). Mimo uvedené kroužky se věnoval sportu, pokud mu to však umožňovala jeho zdravotní stránka. S kamarády a partami ze sídliště hrával hokej, fotbal a podobné týmové hry. Po ukončení

povinné školní docházky na 16. a 17. základní škole byl přijat na střední průmyslovou školu. V průběhu prvního ročníku se nejvíce bavil se spolužákem, který byl na konci školního roku vyloučen. Marek tento rok absolvoval bez problémů. V druhém ročníku již učení ve škole nestačil, neoblíbil si spolužáky a učitele ve škole a tak vyhledával přátele mimo školu, čímž zameškal mnoho vyučovacích hodin (neomluvených), což se projevilo čtyřmi nedostatečnými na konci druhého ročníku studia. Z tohoto důvodu přestoupil na jinou školu do Valašských Klobouk, kde se nejprve vyučil v oboru technickoadministrativní pracovník (což bylo přáním rodičů), s následnou maturitní nástavbou v oboru technicko-hospodářské a správní činnosti. Toto studium absolvoval s průměrným prospěchem. Základní vojenskou službu neabsolvoval z důvodu léčení astma od dětství a tak mu byla udělena tzv. modrá knížka. Po studiu pracoval brigádně jako skladník. Jelikož nebyl spokojen se zaměstnáním, absolvoval jednoletý rekvalifikační kurz. Po jeho ukončení začal pracovat v tiskárenské společnosti, kde pracuje dodnes. V průběhu zaměstnání začal studovat čtyřletý bakalářský studijní obor Správní činnosti – veřejná správa na Veřejnoprávní akademii v Brně, který by měl ukončit letošního roku. V roce 2004 se oženil a v roce 2008 se mu narodila dcera.

5.3 Kazuistika č. 3 - Matouš

Rodinná Anamnéza

Matka Matouše pochází z vinařské oblasti obce Hluk, z důvodu provozování soukromého hospodářství byla jejich rodina neuznávána minulým režimem, který ji neumožnil navštěvovat hudební konzervatoř v oboru zpěv, kterému se věnuje amatérsky celý život, kdy vydala nejen CD disk s folklórní muzikou. Byla tedy nucena se vyučit klempířkou. V rodině byl kladen velký důraz na dodržování tradic a zvyklostí. Tradice samozřejmě byla i ve víře v Boha a křesťanství. Nakonec se uplatnila jako kuchařka v mateřských školách. Při svých hudebních vystoupeních se seznámila s nevlastním otcem Matouše, který byl absolventem Janáčkovy akademie muzických umění v Brně. Za tohoto se provdala a společně vychovávala všechny tři syny. Matoušův nevlastní otec se celý život věnuje hudbě, kdy jeho speciálním zaměřením jsou bicí nástroje. Další jeho životní zálibou jsou americké vozidla z druhé světové války, které se účastnily osvobození naší republiky, (Jeep, Dodge, a další obslužné vozy armádní linie) které kupuje, renovuje a následně se účastní srazů veteránských vozidel.

Domácí prostředí bylo přívětivé, matka i nevlastní otec vedly všechny děti k víře a křesťanství, kdy jejich výchova směřovala k nabytí křesťanských hodnot vyjádřených příkázáními. Jejich snahou bylo vychovat ze synů slušné občany s úctou k sobě samým i k okolním lidem. Matouš svého nevlastního otce přijal za vlastního, tento byl pro něj velkým vzorem a autoritou. Byl přísný až pedantský, což Matouš oceňuje, protože z něj vychoval člověka, kterým je dnes. Nevlastní otec se věnoval rodině dle svého pracovního vytížení. Vedl syny ke kutilství a hudbě. Matouš takto absolvoval čtyři roky Základní umělecké školy ve hře na bicí nástroje. Současně se věnoval a učil koníčku otce tj. opravám a rekonstrukcím veteránských vozidel, kdy si cení společně stráveného času. Při otcově výchově bylo všechno dění nějak organizováno, plnilo nějaký řád. Závažné prohřešky pak byly trestány slovně (vysvětlováním a zákazy) a v případě neúčinnosti pak fyzickým trestem). Matka plnila v rodině formu „pečovatelky“. Podílela se na výchově, starala se o domácnost a kuchyni. Sama našla zálibu ve výletech veteránskými vozidly, kdy respektovala dlouhý čas otce se syny strávený ve sklepě domu a v garáži.

Osobní Anamnéza

Pan Matouš se narodil jako prostřední ze tří sourozenců ve Zlíně roku 1974 ve Zlíně. Vlastního otce nikdy nepoznal. O výchovu se starala matka s otcem jeho nejmladšího bratra. Původní zázemí bylo v rodinném domku se sourozenci a prarodiči. Tomuto neodpovídala kapacita domu, kdy došlo k přestěhování na sídliště Jižní Svahy ve Zlíně, kde bydlel do věku devatenácti let. Po ukončení 3. Základní školy absolvoval učňovský obor – zedník. Při školní docházce měl pan Matouš průměrné výsledky. Po vyučení a získání částečné praxe v oboru vykonal základní vojenskou službu u hradní stráže v Praze. Následně se pak uplatnil ve svém oboru, ve kterém pracuje do současné doby. Ze záliby v cestování a snaze vydělat peněz pracoval ve svém oboru (stavebnictví) ve Švýcarsku, Německu a Velké Británii. Po nezískání víza do Spojených států pracoval dále v Izraeli. Z aktivit ve volném čase převažovalo kutilství, skauting a vztah k hudbě, zejména hře na bicí nástroje. Velký prostor volnočasových aktivit byl věnován rekonstrukci amerických vozidel z druhé světové války. Nejvýznamnější rolí, která provází jeho život je křesťanství, kdy je pokřtěný, absolvoval První svaté přijímání a připravuje se na Svátost Biřmování. Své umění ve hře na bicí nástroje v současné době prezentuje při hře ve sboru na mších kostela na Jižních Svazích ve Zlíně. Před čtyřmi lety vstoupil do manželství, z kterého ho má tříletého chlapce a roční holčičku. Svoji partnerku si zamiloval na první pohled a teprve později zjišťoval další skutečnosti k její osobě, kdy si matně vzpomínal na její osobu při

tečnosti k její osobě, kdy si matně vzpomínal na její osobu při kostelních mších. Po seznámení a zjištění obdobných hodnot nejen ve víře a křesťanství si naplánovali společnou cestu životem.

5.4 Kazuistika č. 4 - Michal

Rodinná anamnéza

Otec pana Michala byl autoritativní hlavou rodiny a synovi dopřál jím definovaný prostor k růstu. Byl přísný a požadoval od něj pracovitost. Přál si od něj, aby převyšoval ostatní vrstevníky a něco v životě dokázal. O výchovu se však převážně starala matka, otec nebýval často doma, kdy chodil do zaměstnání. Pracoval ve vedoucí pozici průmyslového závodu. Michal si sám nepamatuje, že by s otcem v dětství strávil nějaký volný časný čas, jen se občas společně zašli podívat na nádraží na vlaky. Větší vztah pak měli v období dospívání, kdy otec dohlížel na to, aby se nespojil s nějakou partou, která se dopouští špatného chování. V případě špatného chování užíval různé tresty, jako jsou zákazy činnosti a v některých případech došlo na fyzické tresty. Matka pana Michala zastávala rodinnou péči o její členy a dohlížela na chování syna, kdy docházelo někdy i k ochranářské výchově.

Manželka Michala pochází z velmi křesťanské rodiny, kdy její výchova byla řešena dle křesťanských hodnot. To vedlo k tomu, že rodiče Michala se dostávali do konfliktu mezi sebou i rodiči jeho partnerky. Tyto neshody vyvrcholily hádkami o místě uskutečnění svatebního obřadu, který se měl konat dle přání rodičů na úřadě, ale nakonec se uskutečnil na přání Michalovi partnerky v kostele. Dalším mezníkem vztahů v rodině bylo využití rodičovské dovolené u Michala, což odsoudil jeho otec, tak i rodiče jeho partnerky, kteří přisuzují péči o dítě hlavně matce.

Osobní anamnéza

Michal se narodil v roce 1970, a bydlel s rodiči v bytě na sídlišti v Otrokovicích. V rodině byl jediným potomkem. V místě bydliště docházel na základní školu. Již v tuto dobu u něj byly spatřovány dispozice pro sport, které uplatňoval v atletickém oddíle Jiskra, dále rád jezdil na kole. Po ukončení povinné školní docházky vystudoval střední školu v elektrotechnickém oboru. Studijní výsledky měl průměrné. Ve volném čase se věnoval sportu

s kamarády. S manželkou se seznámil na zábavě, kde byl s přáteli. Tam ho oslovila její sympatická postava, příjemná povaha a nejvíce jej zaujala její skromnost. Po vzájemném seznámení spolu několik let žili v jedné domácnosti jako druhové, než se rozhodli pro svatbu, a to hlavně z důvodu naléhání partnerky. V rodině Michala i jeho partnerky docházelo k neshodám v hodnotách, zejména ve víře v Boha, které se vystupňovalo v přípravách na svatební den a místo obřadu, kdy došlo k hádkám rodičů obou partnerů a celkově tak narušilo rodinné vztahy. Po stvrzení manželského svazku se narodila Michalovi a jeho manželce dcera, která má v současné době osm let a později syn, který má nyní čtyři roky. Po porodu syna si manželka pana Michala dokončila studium, kdy se stala lékařkou. Pan Michal však začal mít zdravotní potíže, a tak byl okolnostmi přinucen nastoupit rodičovskou dovolenou, která trvala téměř dva roky. Společně se dnes věnují výchově dětí, kdy jejich výchova je zaměřena do demokratického stylu, který se prolíná se stylem autoritativním v případech, které si to vyžadují. Dále je kladen důraz na vzdělání a rozvoj dětí, které tak navštěvují kroužky. (Dcera hudební, výtvarný a taneční, syn absolvuje výuku angličtiny. Společně pak plavání)

5.5 Kazuistika č. 5 – Matěj

Rodinná anamnéza

Matka Matěje byla učitelkou na prvním stupni základní školy. Byla velmi komunikativní a dávala synovy prostor pro jeho růst. Výchova byla vedena v demokratickém duchu s prvky autoritativní výchovy v případech, které si to vyžadovaly. S partnerem se střídala ve výchově a celkově se podílela na vedení domácnosti a rozhodování. Sama byla velmi pracovitá a pro domácnost založená. Problematika však nastávala v oblasti sexuální výchovy, která byla v rodině naprosto tabuizována. Odměny byly vyjádřeny obstaráváním předmětů, které si Matěj přál. Tresty byly vykonávány formou zákazů, např. chození ven. V některých výjimečných případech docházelo i k fyzickým trestům

Otec pana Matěje byl vyučen v řemeslném oboru, aby se dokázal uživit prací. Díky své ctižádostivosti se dokázal prosadit do vedení soukromého podniku. Tento syny učil k tomu, aby se dokázali postarat o domácnost, kdy je učil vykonávat „mužské“ práce ve formě prací elektrikářských, malířských, zednických, instalatérských, montérských a dalších. O výchovu dětí se staral ve svých volných chvílích a to formou učení pracovních činností a cesto-

vání a poznávání přírody a okolí. Ostatní přenechával hlavně na partnerce. Sám syny odměňoval vykonáváním výletů, trestal mlčením a odměřením, přehlížením či neustálým vysvětlováním pochybení.

Osobní anamnéza

Pan Matěj se narodil roku 1981 ve Zlíně. S rodiči bydlel v rodinném domku, kde s nimi bydlela ještě Matějova babička a starší bratr. Matěj prošel základní školou, po které si zvolil výuční obor stolařství. Po zakončení učení se začal věnovat práci v tomto oboru, v kterém pracuje dodnes. V průběhu školských let Matěj vykazoval průměrné až lepší studijní výsledky. Ve svém volnu se věnoval s kamarády kolektivním sportům zejména fotbalu a hokeji. Ve volných chvílích bez společnosti přátel se věnoval hře na kytaru a skládáním básniček. Ve společnosti působil uzavřeně s vlastními myšlenkami. Po dlouholetém vztahu, který byl ukončen ze strany jeho partnerky se seznámil při vykonávání zaměstnání s klientkou, která byla sama na výchovu jejích dvou dcer ve věku čtyři a šest let. Matěj se s touto ženou po třech letech společného soužití oženil. S touto novou rodinou bydlí na sídlišti v bytě 2+1.

6 ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ DAT

6.1 Vyhodnocení výzkumu u pana Martina

Realizace výzkumu s panem Martinem

Pan Martin byl zahrnut do výzkumné skupiny mužů z důvodu svého specifika, kterým bylo vyrůstání po úmrtí matky jen s otcem, bratrem a prarodičem. Po zpracování kazuistiky o rodinné a osobní anamnéze bylo s panem Martinem, jehož jméno je smyšlené, domluveno setkání za účelem uskutečnění pohovoru, v rámci kterého mu byly položeny výzkumné otázky, na které po předešlém prostoru k zamyšlení odpovídal. Celý rozhovor byl se souhlasem zaznamenáván na audiovizuální techniku. Přes všechna opatření v přípravné fázi a následně těsně před započatím nahrávání se nepodařilo odstranit bariéry v komunikaci, které byly vyvolány podvědomým soustředěním na záznamovou techniku. Snahou tohoto muže bylo vytvořit rychlé odpovědi na otázky a docílit co nejdříve konce rozhovoru. Tímto považuji nahrávaný rozhovor za plně nevypovídající o skutečném životě a názorech muže. Rozhovor byl pak následně zopakován, kdy byly v delším časovém úseku zjištěny nové skutečnosti. Na konci rozhovoru bylo panu Martinovi poděkováno.

Vyhodnocení výzkumného problému a dílčích cílů

Pan Martin byl silně ovlivněn při výchově jeho otcem, který jej začleňoval do společnosti a učil roli muže. V průběhu vyrůstání přijal za vlastní genderový stereotyp, že by měl dokázat živit rodinu a jeho partnerka by se měla starat o domácnost a vykonávat hlavní péči o dítě. Přesto se vymyká z klasické role, kdy se po úmrtí matky naučil od otce všem potřebným dovednostem v domácnosti. Nyní se připravuje na výchovu své dcery, které se chce po finančním zajištění rodiny plně věnovat. Rodinnou výchovu pan Martin zažil demokratickou. Ve své výchově chce navázat na výchovný styl svého otce. Jako novinku chce zapojit větší důraz na vzdělání. Současně zamýšlí upravit výchovu do požadavků dnešní doby. Manželství jako instituci nepovažuje za nezbytně důležitou, přesto je ženatý z důvodu prvků tradice, kterou spatřuje v otci a blízké rodině. Pan Martin je příkladem odpovědného pracovníka a člena rodiny, který ji chce dopřát kromě jiného také materiální a finanční zabezpečení. V současné době dle možností upřednostňuje za tímto účelem kariérní růst a vysoké pracovní nasazení do doby, kterou uzná za nutnou. Následně se chystá svoji pozornost věnovat plně rodině a výchově. Pan Martin chce být aktivním otcem a spolupodílet se

s partnerkou na rozvoji svých dětí. Je informován o možnostech rodičovské dovolené, kterou by dokázal využít za potřebné situace. V současné době se však nad rodičovskou dovolenou nezamýšlí. Celkově je pan Martin členem rodiny, která vznikla na základě představ a hodnot, které získal při výchově. V současné době se cítí spokojený a chce dalším generacím pomocí výchovy předat své ideály.

6.2 Vyhodnocení výzkumu u pana Marka

Realizace výzkumu s panem Markem

Pan Marek byl zahrnut do výzkumné skupiny mužů z důvodu svého specifika, kterým bylo vyrůstání v domácnosti matkou a sestrami, kdy otec byl často na služebních cestách mimo domov i republiku. S tímto mužem, který zůstává v anonymitě a má přejaté jméno Marek byla dohodnuta spolupráce na bakalářské práci, kdy byla prvotně vytvořena rodinná i osobní kazuistka. Následně bylo smluveno vykonání rozhovoru, kdy bylo získáno svolení k vytvoření záznamu tohoto rozhovoru na audiovizuální techniku. Po přípravách byl uskutečněn rozhovor s položením výzkumných otázek. Tento byl uskutečněn tak, že si pan Marek přečetl výzkumné otázky a po krátké chvíli započal samotný rozhovor s jejich postupným zodpovídáním. V průběhu rozhovoru se však ukázalo, že zaznamenávání rozhovoru na audiovizuální techniku je pro obě strany velmi svazující, čímž se snížila vypovídající hodnota rozhovoru. Přesto byly uvedené informace podnětné a zodpovězené po ukončení nahrávání rozhovoru.

Vyhodnocení výzkumného problému a dílčích cílů

Pan Marek byl postaven do situace, kdy neměl v dětství stálý mužský vzor, život v domácnosti naplněném ženami ho ovlivnil ve vnímání jejich potřeb. Přesto přes zdravotní obtíže provozoval činnosti spojené s jeho genderem. Pan Marek byl rodiči vychováván demokraticky, což převádí nyní na sebe, kdy se věnuje výchově vlastní dcery. Z výchovy vylučuje fyzické tresty, stejně jako to dělali jeho rodiče. Po několikaletém vztahu se oženil, což v současné době nepovažuje za nezbytné, ale vidí v tomto obřadu a svazku tradici, z které nechtěl být vyloučen. V současné době klade důraz na finanční zajištění rodiny, což spojuje s vytvářením kariéry. Jeho snahou je vytvořit pro členy rodiny finanční zázemí, které bude přispívat na zlepšení podmínek v jejich rozvoji. Pan Marek chce být aktivním členem rodiny, zejména co se týče výchovy dětí. Rodičovskou dovolenou sám zatím nevyhledává, ale

pokud by to situace vyžadovala, nebránil by se jejímu vykonávání. Sám by navrhl povinnou rodičovskou dovolenou, která by otevřela mužům nový prostor pro vlastní seberealizaci, za účelem prohloubení vztahů v rodině a vzájemnému společnému porozumění.

6.3 Vyhodnocení výzkumu u pana Matouše

Realizace výzkumu s panem Matoušem

Pan Matouš byl zahrnut do výzkumné skupiny mužů z důvodu svého specifika, kterým je silné ovlivnění křesťanstvím a vírou. Tomuto muži bylo z důvodu anonymity smyšleno jméno Matouš. S panem Matoušem byla domluvena spolupráce, kdy byla nejprve vypracována kazuistika v podobě rodinné a osobní anamnézy. Následně byl vykonán rozhovor s postupným kladením výzkumných otázek, kdy byl dán prostor k zamyšlení nad obsahem odpovědí. Rozhovor nebyl nahráván na audiovizuální techniku z důvodu snížení vypovídající hodnoty informací a názorů z osobního života pana Matouše. Po ukončení rozhovoru pokračovalo přátelské setkání, v kterém byly nevynuceně probrány výzkumné otázky a zjištěny další obohacující skutečnosti.

Vyhodnocení výzkumného problému a dílčích cílů

Pan Matouš vyrůstal v rodině s nevlastním otcem, kterého přijal za vlastního. V rodině byla prováděna autoritativní výchova spojená s učením křesťanských hodnot. Z tohoto důvodu bylo jasně rozděleno, jaké činnosti spadají k vykonávání dívkám a jaké chlapcům. Otec pana Matouše vedl dále syna ke hře na hudební nástroje, kutilství, zájmy o techniku a vozidla. V současné době schvaluje Matouš otcovu výchovu a snaží se ji napodobovat. Sám Matouš velmi uznává instituci manželství, kterou má spojenou s životem v křesťanské víře. Pan Matouš se snaží i s rodinou žít ve skromnosti, ke které je nabádán svou vírou. Z tohoto důvodu není zastáncem budování kariéry na úkor vztahů v rodině, a tak se snaží vydělávat a zaopatřovat rodinu dle jím uznané potřeby.

6.4 Vyhodnocení výzkumu u pana Michala

Realizace výzkumu s panem Michalem

Pan Michal byl zahrnut do výzkumné skupiny mužů z důvodu svého specifika, kterým je absolvování rodičovské dovolené. Prvotní kontakt s tímto mužem byl uskutečněn telefonicky, kdy byla smlouvena schůzka. Tato schůzka se odehrála v domácnosti pana Michala,

kde proběhlo seznámení s panem Michalem a vysvětlením důvodu kontaktu. Součástí tohoto bylo představení záměru vytvářené bakalářské práce. Pan Michal (jehož skutečné jméno i osoba zůstane v anonymitě) svolil s vytvořením kazuistiky a strukturovaného rozhovoru s jeho osobou. Toto bylo vykonáno na následné schůzi opět v místě bydliště pana Michala. Jelikož pan Michal nikdy neměl žádné osobní zkušenosti s poskytováním rozhovoru, odmítl možnost doplnění rozhovoru o jeho zaznamenávání na audiovizuální techniku. Rozhovor byl uskutečněn po přípravné fázi v prostoru bydliště pana Michala, který pro toto setkání a rozhovor zajistil obývací pokoj, kde nedocházelo k narušení ostatními členy rodiny. Po úvodním slovu byly panu Michalovi předloženy výzkumné otázky. Byl mu dán časový prostor na to, aby se nad nimi zamyslel. Následně byl požádán, aby monologicky na tyto otázky odpověděl, kdy byl vytvořen záměr do jeho hovoru nevstupovat, pokud to nebylo nutné z důvodu odbočení od tématu. Po celkovém zodpovězení otázek bylo provedeno shrnutí jeho odpovědí. Bylo provedeno poděkování s možností informování a nahlédnutí do písemného výstupu naší spolupráce.

Vyhodnocení výzkumného problému a dílčích cílů

Pan Michal byl svým otcem i matkou utvrzován ve své genderové roli, kteří toto utvrzování uskutečňovali v rámci tradiční výchovy, která byla prováděna převážně ve střídání či prolínání autoritativního a demokratického stylu výchovy. Při tomto typu výchovy byly představovány Michalovi stereotypy o muži, který zabezpečuje rodinu a partnerce, která se stará o domácnost a pečuje o děti. Po vzniku manželství, které pan Michal i přes vzor rodičů nepovažuje za nezbytně nutné, dochází k jeho zdravotním potížím, kdy je nucen v rámci dohody s partnerkou využít zákonné možnosti rodičovské dovolené. V tomto období dochází k výrazné změně v pohledu na život a genderové stereotypy. Sám volí demokratický výchovný styl, i když využívá i kladů autoritativního působení při výchově. Rodičovskou dovolenou nyní velmi uznává a doporučuje mužům. Následkem rodičovské dovolené došlo v rodině k prohloubení vzájemných vztahů, které nyní upřednostňuje před nadměrným časovým zaměstnáním a budováním kariéry. Je si však vědom hodnoty peněz a potřebnosti finančního zajištění pro chod domácnosti a fungování rodiny.

6.5 Vyhodnocení výzkumu u pana Matěje

Realizace výzkumu s panem Matějem

Pan Matěj byl zahrnut do výzkumné skupiny mužů z důvodu svého specifika, kterým je doplnění jeho osoby do neúplné rodiny, kdy se stal nevlastním otcem dvou dcer. S panem Matějem byla dohodnuta schůzka za účelem seznámení s vykonáváním výzkumu do bakalářské práce. Tento souhlasil s vytvořením kazuistiky obsahující rodinou a osobní anamnézu. Následně byly v jeho domácnosti vytvořeny podmínky pro vykonání samotného výzkumného rozhovoru. Pan Matěj odmítl možnost nahrávat rozhovor na audiovizuální techniku. V samotném rozhovoru byly panu Matějovi postupně pokládány výzkumné otázky, na které sám monologicky odpovídal, bez zasahování, pokud toto nebylo nutné z důvodu odbočení hovoru od tématu. Po celkovém provedení rozhovoru proběhlo shrnutí odpovědí. Následně bylo provedeno poděkování s ujištěním o zachování anonymity jeho osobnosti, s vytvořením smyšleného jména Matěj k užívání v rámci prováděného výzkumu bakalářské práce.

Vyhodnocení výzkumného problému a dílčích cílů

Pan Matěj pochází z rodiny, kde byla uskutečňována tradiční výchova s rozdělením rolí na mužské a ženské práce. Výchova byla demokratická, přesto však byly často znát prvky výchovy nadměrně pečlivé z důvodu úmrtí Matějova sourozence. Pan Matěj sám chce být při výchově demokratický, vštěpovat své zažité hodnoty. Sám se rozhodl vstoupit do manželství na základě svého přesvědčení, kdy právně uzavření manželství považuje za přednost. Volbu ostatních osob ohledně zvolení uzavření manželství či jen společnéhožití nechává na svobodném rozhodnutí každého jedince. Ke kariéře a důležitosti finančního zajištění pan Matěj uvedl, že je to rovněž volbou každého jedince, který si musí uvážit důležitost finančního zajištění nebo vytváření a udržování rodinných vztahů a společného bytí. Dále pan Matěj kladně hodnotil aktivní muže a obdivoval se mužům vykonávajících rodičovskou dovolenu, kterou by si nedovolil zkusit z důvodu nízkého množství zkušeností s výchovou.

6.6 Celkové shrnutí výzkumu

Realizace výzkumu s muži

Celkově byl výzkum prováděn s pěti muži, kteří byli vybráni do výzkumného vzorku dle svého zvláštního specifika. Muži byli ochotní spolupracovat na vytvoření kasuistiky obsahující rodinnou a osobní anamnézu. Následně byl s muži prováděn rozhovor, kterému předcházela příprava v podobě připravení podmínek, tj. smluvení místa, času. Utvoření klidného a nerušeného místa. Samozřejmostí byla příprava otázek pro rozhovor. Následně byl realizován rozhovor spojený s úvodní částí obsahující přivítání, vysvětlení problematiky týkající se práce a samotného rozhovoru. Následně byly postupně kladeny výzkumné otázky. Muž měl otázku napsanou před sebou, kdy byl zanechán prostor pro zamyšlení muže nad odpovědí. Po promyšlení byl vyzván, aby pokud možno monologicky odpověděl s tím, že jeho řeč nebude narušována pokud se výrazně nedopustí odchýlení od tématu. Takto byly položeny všechny výzkumné otázky, kdy bylo upuštěno od komentování a hodnocení získaných odpovědí. Na závěr byl obsah odpovědí shrnut pro utvrzení správného pochopení.

Zvláštní oblastí provádění rozhovorů byla představa o jejich záznamu na audio techniku. Zde pak došlo k variantě odmítnutí vytvoření záznamu ze strany muže z výzkumného vzorku. Další variantou bylo upuštěním od vytvoření záznamu rozhovoru ze strany tazatele, jelikož byla důvodná obava, že rozhovor nebude mít vypovídající hodnotu. Třetí variantou bylo umožnění vytvoření záznamu rozhovoru, kdy se ukázalo, že užití záznamového zařízení bylo pro muže svazující. Všeobecně bylo dosaženo zjištění, že muži nejsou příliš zdatní v plynulé komunikaci na zvolené téma, kdy jim odpovídání na výzkumné otázky činilo potíže.

Dále byla mužům ve výzkumném vzorku zajištěna osobou tazatele anonymita s vytvořením smyšlených jmen, které je provázejí celou bakalářskou prací. Mužům byl dán prostor pro seznámením s vytvořenými kasuistikami, přepsaným rozhovorem i vyhodnocením výzkumného problému a dílčích cílů výzkumu.

Vyhodnocení výzkumného problému a dílčích cílů u mužů

V rámci výzkumu bylo zjištěno, že výchova má zásadní vliv na jednání chlapců a mužů v dospělosti, kdy získanou výchovu berou muži jako pomyslný základní stavební kámen v následné seberealizaci v dospělosti spojenou s rodičovstvím. S tímto základním stavebním kamenem následně porovnávají získané poznatky a zkušenosti, které vyhodnocují a upravují pro další možnou aplikaci ve výchově.

Muži, kterých se týká tento výzkum byly rodiči a společnostmi utvrzováni ve svých genderových rolích, které jim byly vytvářeny a určovány dle jejich dosaženého vývojového období. S těmito rolemi se muži ztotožňovali a užívají je doposud.

Výzkum potvrdil, že muži z tohoto výzkumu pocházeli z úplných rodin, kdy byli v péči otce i matky, kteří užívali k výchově určité výchovné styly, které muži přenášeli do současného vlastního výchovného působení. V rámci tohoto výzkumu se jednalo o výchovu demokratickou, autoritativní i nadměrně pečlivou, i když zajisté docházelo k vzájemnému prolínání těchto stylů.

Jedním z dílčích cílů bylo zmapování pohledů mužů na instituci manželství a jeho soudobou důležitost. Zde bylo zjištěna shoda u mužů odpovídající v této práci, kteří označili instituci manželství jako prvek tradiční hodnoty. Dále se k manželství vyjadřovali jako o jevu, který je obklopuje od dětství, kde ho spatřovali u svých rodičů. V dnešní době jsou muži z prováděného výzkumu všichni oddáni, ale tři z nich by si dokázali představit vést život bez uzavření manželství. Celkově pak mají za to, že v dnešní době ztrácejí všeobecně uznávané tradiční hodnoty na důležitosti, jelikož se snižuje jejich celková hodnota a kredit ve společnosti.

Dále byl u mužů z tohoto výzkumu zmapován postoj mužů v oblasti budování jejich kariéry a důležitosti finančního zázemí pro založení rodiny a jejího ekonomického fungování. Zde pak bylo zjištěno, že muži žijí v zažitých stereotypech, kdy mají potřebu zajistit finančně rodinu pro její založení, fungování a rozvoj. V případě, že by toto nedokázali považovali by to za osobní selhání. Finanční zajištění rodiny spojují s utvářením kariéry, které dávají prozatím přednost. Následně se plánují od utváření kariéry odpoutat za účelem uskutečňování aktivní péče o děti, spojené s výchovou a prohlubováním vztahů v rodině.

Posledním dílčím cílem bylo informovat se o názoru mužů a otců na rodičovskou dovolenou (aktivní otcovství). Zde je nalézán asi největší rozdíl mezi současnou a minulou generací rodičů. Zde muži z tohoto výzkumu nejvíce narušují zažitá stereotypy, tím že se chtějí ve vztahu a činnostech vyrovnat partnerkám, a to jak na poli aktivní péče o dítě, tak v pomoci o domácnost. Muži chtějí dát svým dětem maximum, zejména vzdělání, které již sami mají většinou vyšší, než jaké dosáhli jejich rodiče. V rámci výchovy pak souhlasí s umožněním rodičovské dovolené pro muže, kteří ji chtějí absolvovat.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci nazvané *Role muže a otec* jsem zjišťoval, které faktory ovlivňují vývoj muže v jednotlivých fázích jeho vývoje. Sledoval a popisoval jsem vnitřní vlivy biologické, tj. genetické, které si sebou muž přináší jako dědictví po rodičích a předešlých generacích. Současně s nimi jsem zejména sledoval vnější vlivy psychosociální, sociokulturní, které muže ovlivňují v průběhu jeho vývoje.

Cílem práce bylo zjištění, jakým způsobem ovlivňuje vnější prostředí a zejména výchova u chlapce, jeho pozdější roli muže a otce. Dále byly sledovány užité výchovné styly, podíl rodičů na výchově, pohledy a názory mužů na instituci manželství, rodičovství, budování kariéry spojené s finančním zázemím pro možnost založení rodiny a jejího ekonomického fungování. V neposlední řadě bylo zjišťováno, jak se účastní muži na výchově spojené s aktivní péčí o dítě a pohled na vykonávání rodičovské dovolené mužem. Toto bylo porovnáváno v kontextu vývoje genderových rolí a genderových stereotypů.

Z tohoto důvodu jsem svoji bakalářskou práci rozdělil na teoretickou část obsahující zmíněné vnitřní biologické a vnější sociokulturní vlivy, po kterých následuje vymezení jednotlivých vývojových období muže, za kterými jsou uvedeny vybrané kapitoly vztahujících se k jejich životu. Praktická část je tvořena provedeným pedagogickým výzkumem se skupinou pěti vybraných mužů ve věkové hranici raného stáří. S těmito muži byly vypracovány kazuistiky obsahující rodinné a osobní anamnézy. Dále s nimi byl proveden strukturovaný rozhovor vedoucí ke zjištění poznatků vztahujících se k výzkumnému problému a dílčím cílům výzkumu.

Díky tomuto bylo u vybraných mužů této bakalářské práce zjištěno, že byli rodiči vychovávaní dle genderových stereotypů převážně formou tradiční výchovy. Jejich otcové se zajímali především o zajištění rodiny z ekonomické stránky, zatímco jejich partnerky se plně věnovaly péči o dítě a chodu domácnosti. Rodiče utvrzovali své syny v genderových rolích muže, kdy otcové byli pro své syny modelem mužského chování. Při této výchově byly užívány především autoritativní a demokratické styly výchovy, které se vzájemně prolínaly.

Muži byli rodiči vedeni ke vzdělání a získání hodnot společnosti, kdy u všech mužů uvedených v bakalářské práci došlo k uzavření manželství. Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že tak činili z tradice, kdy někteří z nich považují instituci manželství za nerozhodující a nepodstatnou pro vznik rodiny a její fungování.

Takřka všichni muži z tohoto výzkumu, ve věku patřícím do vývojového období rané dospělosti, kladli velký důraz na finanční zajištění rodiny spojené s kariérním růstem či postavením. Toto upřednostňovali před vykonáváním výchovy, které z velké části přenechávali na své partnerce. Přitom všichni muži uvažovali, že v krátkodobém horizontu, přibližně do deseti let, upustí od vysokého pracovního nasazení za účelem spolupodílení se na výchově dětí a zkvalitnění rodinných vazeb.

V otázce rodičovské dovolené se muži shodli, že by ji podstoupili jedině z opodstatněných důvodů, kdy považují za běžné provádění prvotní péče o dítě matkou.

Celkově bylo výzkumem zjištěno, že vybraní muži jsou velmi ovlivněni rodinným prostředím, které je obklopovalo v jejich dětství, kdy se identifikovali s rolí otce a všech výchovných stylů v domácnosti. V dnešní době, kdy pečují o vlastní děti navazují na tuto výchovu, kterou lehce mění pro možnou aplikaci na dnešní dobu. U mužů bylo zjištěno, že u dětí kladou a budou klást důraz na získání vzdělání, jako uznávané hodnoty pro možné prosazení se v období dospělosti. Dále bylo zjištěno, že se chtějí zapojit do výchovy a dění v domácnosti více, než tak činili jejich otcové.

Zjištěné poznatky o mužích z výzkumu nevypovídají o ostatních mužích ve společnosti. Ukazují ale, na co je kladen důraz u některých z nich a kam směřuje jejich úsilí. Tito muži proměňují sebe, své okolí i společnost. Ze základu vycházejí z toho, co do nich bylo vloženo a po získání zkušeností ze svého prostředí volí to, co považují pro sebe a své nejbližší za nejdůležitější.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAKALÁŘ, E. *Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-605-0.
- [2] BIDDULPH, S. *Mužství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-209-6.
- [3] BLÍŽKOVSKÝ, B. *Systémová pedagogika*. Ostrava : Amosium servis, 1992. 303 s. ISBN 80-85498-18-9.
- [4] ČÁP, J. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 381 s.
- [5] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [6] CHUDÝ, Š., KAŠPÁRKOVÁ, S. *Didaktická propedeutika*. 2. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2007. ISBN 978-80-7318-552-7.
- [7] JŮVA, V., et al. *Základy pedagogiky*. Brno : Paido, 2001. 118 s. ISBN 8085931-95-8.
- [8] KARSTEN, H. *Ženy – muži*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-77367-145-X.
- [9] KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk, prostředí, výchova*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
- [10] KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [11] MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986. 336 s.
- [12] MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha : Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0.
- [13] NEŠPOROVÁ, O. *Harmonizace rodiny a zaměstnání. Rodiny s otci na rodičovské dovolené*. Vyd. 1 Praha: VÚPSV, 2005.
- [14] OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-403-6.
- [15] ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-0

-
- [16] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II: dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2007. 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5
- [17] VAGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8
- [18] *Aktivní otcovství*. Lukáš Sedláček. Brno : Nesehnutí, 2008. 63 s. ISBN 978-80-903228-9-1.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

atd. a tak dále

atp. a tak podobně

např. například

resp. respektive

tj. tj.

tzv. tak zvané

SEZNAM PŘÍLOH

Otázky polostrukturovaného rozhovoru

Rozhovor ke kasuistice č. 1 - Martin

Rozhovor ke kasuistice č. 2 - Marek

Rozhovor ke kasuistice č. 3 - Matouš

Rozhovor ke kasuistice č. 4 - Michal

Rozhovor ke kasuistice č. 5 - Matěj

PŘÍLOHA Č. 1 - OTÁZKY POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVRU

- Jak jste vnímal výchovu svých rodičů jako dítě a jak ji hodnotíte teď s odstupem času?
- Jak vychováváte nebo zamýšlíte vychovávat své děti Vy? Vidíte podobnost mezi výchovou Vaší a výchovou Vašich rodičů? Je něco čeho se chcete ve výchově svých dětí vyvarovat a proč?
- Jak byly rozdělené role ve Vaší původní rodině? (péče o domácnost, děti, kariéra atd.) Jak jsou rozděleny ve Vaší rodině nyní? Vidíte podobnost, společné prvky?
- Jak vnímáte obecně důležitost otce při výchově dítěte? Jak hodnotíte přínos vašeho otce pro formování Vaší osobnosti?
- Co pro vás znamená instituce manželství? Považujete jeho uzavření za rozhodující pro založení a správné fungování rodiny? Proč?
- Jaké skutečnosti považujete za zásadní pro bezproblémové fungování rodiny? (tolerance, děti, ekonomické zázemí, porozumění, svoboda atd.)
- Jaký máte názor na aktivní péči muže o dítě?
- Jaký máte názor na muže na rodičovské dovolené?
- Jakou roli hraje ve vašem životě kariéra a finanční zajištění rodiny?

ROZHOVOR KE KAZISTICE Č. 1 – MARTIN

Výzkumná otázka: Jak jste vnímal výchovu svých rodičů jako dítě a jak ji hodnotíte teď s odstupem času?

Odpověď muže: „Myslím si, že výchova v naší rodině nikdy nebyl nějaký zásadní problém, že jsme s rodiči vycházeli celkem v pohodě, neměli jsme jakoby žádné závažné konflikty. V tomhle tomhle směru myslím, že to bylo úplně normální rodičovství nebo dětství. V podstatě si nemůžu jakoby na nic stěžovat, rodiče byli v tomto směru jakoby skvělí a myslím že jakoby v současné době na nás nebo na mě můžou být hrdí.“

Výzkumná otázka: Jak vychováte nebo zamýšlíte vychovávat své děti Vy? Vidíte podobnost mezi výchovou Vaší a výchovou Vašich rodičů? Je něco čeho se chcete ve výchově svých dětí vyvarovat a proč?

Odpověď muže: „V podstatě s výchovou svých dětí teprve začínám. Takže můžu jakoby navázat na způsob jak mě vychovávali moji rodiče. V podstatě z velké části mě vychovával jenom tatínek protože maminka zemřela. Myslím že způsob jeho výchovy byl správný. Samozřejmě doba se změnila, tak bude potřeba i v tomhle duchu provést ne jakoby změny ale jít s dobou. Současné děti už potřebují tu péči trošičku jinak. Mění se móda a ty děti prostě musí být in prostě, musí děti hodně mezi sebou hodně soupeřit v tomhle směru takže chtěl bych tomu dítěti dopřát aby bylo šťastné. Dá se to tak říct. A čeho bych se chtěl ve výchově vyvarovat a proč? Těžko říct, jakoby. Vždycky bude potřeba situaci analyzovat v tom jak to dětství bude probíhat a snažit se to řešit všechno s nějakým nadhledem a rozumem. Budu se snažit prostě to dělat jakoby pro tu výchovu udělat maximum. Nemůžu jako dopředu říct prostě co se všechno stane, ale budu se snažit pro to dítě udělat maximum.“

Výzkumná otázka: Jak byly rozdělené role ve Vaší původní rodině? (péče o domácnost, děti, kariéra atd) Jak jsou rozděleny ve Vaší rodině nyní? Vidíte podobnost, společné prvky?

Odpověď muže: „Rodiče v podstatě byli vyrovnaný pár a s tou péčí o domácnost zvládali oba dva dokud žila maminka, a potom veškerou odpovědnost převzal tatínek a myslím že se o nás staral skvěle. V té nyní rodině snažíme se o to dítě jakoby starat oba dva co můžeme. Vzhledem k tomu, že já pracuji tak v podstatě většina těch úkonů spočívá na manželce, ale já se jí v tom snažím maximálně pomáhat.“

Výzkumná otázka: Jak vnímáte obecně důležitost otce při výchově dítěte? Jak hodnotíte přínos vašeho otce pro formování Vaší osobnosti?

Odpověď muž: „Myslím, že co se jako mě týče, tak se snažím tomu dítěti přinést jakoby něco co ta manželka dát nemůže. Buď je to čistě materialisticky, může to být i ten čas, který s ním můžu strávit já, když manželka potřebuje dělat něco jiného a potom se snažím přinést nějaké prvky ve výchově, kdy vymyslím nějaké zábavy nebo hry. Zatím je to teďka sice úplně v tomhleto vývoji, kdy dítě má čtyři měsíce úplně minimum, ale časem samozřejmě se to bude měnit, možná se bude měnit i ten čas kdy spolu budem trávit. Vlastně přínos toho otce vidím prostě jakoby z historického hlediska, když vím že o nás se staral v podstatě dlouhou dobu taky jenom náš otec, tak vidím že jakoby ten otec má v rodině velkou roli a může tu roli v podstatě od určitého věku zcela zastoupit.“

Výzkumná otázka: Co pro vás znamená instituce manželství? Považujete jeho uzavření za rozhodující pro založení a správné fungování rodiny? Proč?

Odpověď muž: „Rozhodující pro založení rodiny to asi není, ale je to nějaký takový status nebo rámeček, který vlastně vyplňuje nějakou takovou morální charakter té rodiny, jak se říká rodina je základ státu, takže má to nějaký takový sjednocující prvek pro tu rodinu vlastně to manželství takže myslím že smysl to nějaký má i když záleží asi na každém jak to pojme. Já myslím že jakoby docela sympatická věc pokud to člověk vbere snějakým rozumem a ví do čeho jde.“

Výzkumná otázka: Jaké skutečnosti považujete za zásadní pro bezproblémové fungování rodiny? (tolerance, děti, ekonomické zázemí, porozumění, svoboda atd.)v

Odpověď muž: „Myslím že pro to fungování rodiny je potřeba spousta věcí, je to tolerance, musí to být taky ekonomická stránka, nějaká taková harmonie. Musí to být od toho aby si ti rodiče a ty děti rozuměli aby si navzájem rozuměli rodiče. Je to vlastně takový komplexní vztah, která má mnoho jakoby faktorů které to ovlivňují.“

Výzkumná otázka: Jaký máte názor na aktivní péči muže o dítě?

Odpověď muž: „S tímto názorem souhlasím a mě vyhovuje a já se prostě svému dítěti chci věnovat maximálně. V podstatě veškerý můj volná čas a bude to především jakoby do budoucna, budu se tomu dítěti snažit hodně věnovat, uvidíme jak to půjde samozřejmě ne vždycky z hlediska pracovního to může vyjít, ale prostě co to půjde se budu snažit.“

Výzkumná otázka: Jaký máte názor na muže na rodičovské dovolené?

Odpověď muže: „Pokud té rodině vyhovuje a manželka... Je to pravděpodobně z toho důvodu, že manželka vydělává víc peněz nebo že není jiného východiska, proč ne jakoby? Myslím, že ten muž tuhle roli může taky zvládnout a nevidím v tom žádný problém. Myslím že existují takové případy a že to je celkem bezproblémové.“

Výzkumná otázka: Jakou roli hraje ve vašem životě kariéra a finanční zajištění rodiny?

Odpověď muže: „Myslím, že tohle je jakoby hodně o kompromisu. Životní kariéra je určitě důležitá, záleží jaké jsou nastaveny hodnoty v té rodině. Pokud ti rodiče jakoby upřednostňují... Nebo jsou dvě možnosti. Buď ti rodiče upřednostňují tu kariéru a chtěou vydělávat hodně peněz, ale někdy to jakoby může mít na to dítě negativní vliv, jsou takové případy, existují. Nebo prostě ti rodiče se chtěou věnovat tomu dítěti, tak ta kariéra musí být trošičku potlačena. Někdy to vybalancovat je docela složité, ale myslím že nám se to zatím daří, určitě je potřeba myslet jakoby na budoucnost vždycky jeden z těch rodičů musí prostě ty peníze domů nosit. Otázka je kolik tomu chce věnovat času a kolik chce věnovat rodině. Jestli chce upřednostnit ty peníze nebo chce upřednostnit tu rodinu. To už si každý musí rozmyslet sám. Já to zatím řeším jakoby kompromisem a to dítě zatím toho času jakoby tolik nepotřebuje, takže jsem v období, kdy by se ta kariéra a měla nějakým způsobem měla hýbat. Takže zatím je to částečně nastavené na tu kariéru, ale to dítě má nebo bude mít zásadní vliv a může toto hodně ovlivnit.“

ROZHOVOR KE KAZUISTICE Č. 2 - MAREK

Výzkumná otázka: Jak jste vnímal výchovu svých rodičů jako dítě a jak ji hodnotíte teď s odstupem času?

Odpověď muže: „Je pravda, že svou výchovu si moc nepamatuju, protože jako dítě jsem to asi určitě moc nevnímal, protože jsem se měl, myslím, že dobře... Co se týče výchovy, tak vlastně jsem ze tří sourozenců, takže ta výchova víceméně nespočívala jenom na rodičích, ale i na mé starší sestře, která je starší o tři roky než já. Myslím si, že do toho taky hodně zasáhla, protože otec byl hodně pracovně vytížený, nebýval často doma, víceméně jenom o víkendech. Takže výchovu chápu, že největší podíl na ní měla mamka a starší sestra. S odstupem času to hodnotím tak, že si myslím, že jsem vychován dobře. To by asi řekl každý, ale že tam nebyl, myslím si jako ve výchově, žádný problém. Co k tomu tak říct...“

Výzkumná otázka: Máte dceru, chtěl bych se zeptat jak ji vychováte, nebo se zamýšlíte vychovávat ji příp . další děti?

Odpověď muže: „No dceru mám, to je super. Jestli vidím nějakou podobnost nebo jak já zamýšlím vychovávat své děti, tak určitě to bude podobné jak jsem byl vychováván já. Spíš jako demokraticky, s tím že bych se chtěl věnovat výchově víc, než třeba se snažil můj otec, ale je to dáno tím, i novou dobou, i přeci jenom, že ta doba před třiceti lety byla jiná než je dnes a možnosti jsou daleko jiné. Co se týče i materiálního zajištění a tady těchhle věcí, že naši rodiče to měli daleko těžší než to máme mi dnes. Co bych chtěl tak jako dceři dát nebo do té výchovy, co největší přítomnost moji. Aby jsme strávili opravdu veškerý čas volný nebo jakýkoliv čas, kdy jsem já doma abychom trávili spolu a opravdu si to užít.“

Výzkumná otázka: Je něco čeho se chceš ve výchově vyvarovat a proč?

Odpověď muže: „No chtěl bych se vyvarovat určitě třeba, teď mě tak napadne fyzických trestů, protože to víceméně neuznávám, ani mi jsme tak trestaní nebyli, když já jsem byl malý, nebo jako dítě nebo i jako puberták, nikdy jsme vlastně fyzické tresty nezažili a chtěl bych se toho vyvarovat a taky bych se chtěl vyvarovat,... třeba, když to tak nějak řeknu, nějaké takové přísné výchovy, ale to už jsem říkal, že to bylo u nás demokratické, tak to bych chtěl nějakým způsobem zachovat.“

Výzkumná otázka: Jak byly rozdělené role ve Vaší původní rodině?

Odpověď muže: „Tak to bylo rozdělené jednoduše, jelikož otec pracoval mimo město, tak to bylo rozděleno tak, že největší vliv a roli zastávala matka, potom a nejstarší sestra a já, s tím že péči o domácnost a tyto věci se snažila matka naučit jednak nás, všechny děti, abychom jí pomáhaly s chodem domácnosti, aby si to taky trošku usnadnila a to určitě chápu.“

Výzkumná otázka: Jak jsou rozděleny ve Vaší rodině role dnes?

Odpověď muže: „Dneska je to trošku možná jiné, jelikož vlastně já mám volnější pracovní dobu. Nejsem v práci od rána do večera. Tak ty role jsou rozděleny tak, že si s manželkou co se týče péče o domácnost rozdělujeme, a i ty domácí práce co se týče např. Vysávání umývání oken je na mě a co se týče péče o dítě, tak je to spíš pro nás radost, takže se předháníme, kdo teď s naší malou bude dělat tyhle věci nebo tyhle věci. Je to společnější, není to jen o matce ale i o mě. Pokud vidím nějaké společné prvky, co se týče když já jsem vyrůstal, tak je tam určitě něco společného, člověk si to pořádně neuvědomuje,... já nevím jak bych to řekl maximální péče a maximální starost o chod domácnosti a péče o ty děti. Snažit se nějakým způsobem zajistit pohodový chod domácnosti.“

Výzkumná otázka: Jak vnímáte obecně důležitost otce při výchově dítěte?

Odpověď muže: „Já si myslím, že otec je hodně důležitý, hlavně proto aby byl součástí té rodiny. Myslím si, že bez otce to není ono, asi to nebude názor jenom můj, aby splňoval nějakou autoritu, aby byl vzorem autoritativním. Tak jak to vidím i u nás, že děti by měli vyrůstat v plné rodině, že to o tom vztahu mezi rodiči... Já si myslím, že obecně vyrůstat jenom s mámou nebo jenom s tátou se musí projevit v budoucnu toho dítěte. Nemůžu to takhle posoudit, já jsem vyrůstal v plné rodině, tak bych chtěl aby vyrůstala naše malá i naše další děti a chtěl bych aby ten otec prostě při té výchově měl dejme tomu, kdybych to rozdělil na procenta měl padesát na padesát, aby opravdu to bylo naplno.“

Výzkumná otázka: Jak hodnotíte přínos Vašeho otce při formování Vaší osobnosti?

Odpověď muže: „To hodnotím jako velký přínos, protože člověk si uvědomí spoustu věcí, už to není jenom takové to ...už je to odpovědnost prostě za to dítě a už si člověk uvědomuje úplně jiné věci, které si dříve jindy neuvědomoval a myslím si, že já jako otec, jsem teď daleko zodpovědnější a daleko přístupnější jiným věcem i co se týče chodu domácnost, že člověk to nefláká a stará se aby to fungovalo, aby to dítě mělo nějaký ten vzor otce jak to má asi vypadat.“

Výzkumná otázka: Co pro vás znamená instituce manželství? Považujete jeho uzavření z rozhodující pro založení a správné fungování rodiny? Proč?

Odpověď muže: „Instituce manželství pro mě osobně teda velice moc neznamená. Nějak jsem si to prostě... s manželkou jsme spolu už dlouho chodili a přišlo to tak jako z mé strany jako by to byla tradice, ale že by to pro mě bylo důležité se říct nedá. Dokážu si představit, že bych dokázal žít i v nemanželském vztahu. Byl jsem tak ale vychovaný, že rodiče jsou doteď šťastně spolu, a tak to cítím vlastně i já, že by to takhle mělo být, že když už se opravdu mají dva lidé rádi, milují se, tak že by měli toto podstoupit a myslím si, že je to správná věc. A jestli to považuji rozhodující pro založení a správné fungování rodiny, tak to určitě nepovažuju, ale asi to mělo u nás ten vliv na to, že to správné fungování by bez toho asi nebylo.“

Výzkumná otázka: Jaké skutečnosti považujete za zásadní pro bezproblémové fungování rodiny?

Odpověď muže: „Toleranci dvou partnerů, potom co k sobě lidi k sobě hodně přimkne jsou děti. To si myslím, že naše manželství, teda jak to cítím, já to mělo správnou jiskru pro další nějaký smysl toho našeho života společného, co se týče porozumění, nějaké to svobody ať už jednoho partnera nebo druhého. Ale myslím si, že určitě tolerance nějakého toho porozumění by tam mělo být, nějaké ekonomické zázemí, na tom vlastně pracujeme celý život, ale i tak jsem pochopil, že i už v tom manželství člověk, když se bavíme o tom ekonomickém zázemí neutrácí zbytečně, rozhoduje se společně a má nějaké své cíle a své vize, které by si chtěl splnit, tak to ekonomické zázemí hraje velkou a v dnešní době obrovskou roli ve fungování rodiny.“

Výzkumná otázka: Jaký máte názor na aktivní péči muže o dítě?

Odpověď muže: „Tak na to mám názor úplně jasný. Co se týče mě, tak bych si docela dokázal představit, že bych já byl na rodičovské dovolené nebo bych byl s tím dítětem doma, protože mě to hrozně baví. Je to dáno tím, že člověk je tak nějak zvyklý chodit do práce a toto je víceméně odreagování, i když vím, že to má spoustu dalších úskalí. Myslím si, že muž, jako by se měl o dítě starat, nebo se snažit starat více než máma a dát dítěti.... Otec je většinou vnímán jako autoritativní nebo chránící typ. Jde pak určitě poznat, když se ten muž aktivně o to dítě stará. Lidé aniž by věděli jak rodina funguje, že se to dá na venek velice dobře poznat, kde je ten muž aktivní a kde ne.“

Výzkumná otázka: Jaký máte názor na muže na rodičovské dovolené?

Odpověď muž: „Tak to je skoro otázka jako před tím. Já mám na to názor tak, že by to v určitých případech mělo být nebo alespoň tak, že by mělo být to pomalu dáno zákonem, že by si to měl muž vyzkoušet jaké to je. Nebo mít možnost dovolené, kde by si vyzkoušel na té rodičovské být a aby poznal takovéto veškeré úsilí, které to přináší. Mám na to názor takový, že určitě jo. Určitě pokud je ta možnost... nebo i když v té první fázi vlastně když se dítě narodí je nejdůležitější ta matka, ale po určité době, třeba v pár měsících by mohl muž nastoupit a o to dítě pečovat naplno přímo na té rodičovské dovolené.“

Výzkumná otázka: Jakou roli hraje ve Vašem životě kariéra a finanční zajištění rodiny?

Odpověď muž: „Kariéra v mém životě dřív ani moc roli nehrála, ale teď s postupem času i opravdu s tím příchodem té malé do naší rodiny, dcery, si říkám, že to má obrovský vliv, nejenom pro mě jako ta kariéra, ale pro to zajištění, právě pro to zajištění nejen finanční, ale jednak rodiny a jednak už toho potomka a těch dětí. A opravdu vytvořit jim prostě nějakým způsobem jednak to materiální, ale i co se týče vzdělání, tak jim opravdu zajistit co nejvíc. Člověk to bere podle sebe jaké on měl možnosti nebo jaké rodiče vlastně... rodiče si říkali třeba proč já jsem tě nedal na tohle, proč já jsem tě nedal tam... Tam jsem udělal chybu. Na tohle opravdu myslet a neudělat chybu tu samou co udělali rodiče a co si mohou vyčítat. Co se týče v kariéře, že se nějakým způsobem neangažovali jaké nabídky měli oni, nevyužili je, teď si říkají co by bylo kdyby... Prostě opravdu se kariéra teď pro mě stává opravdu velmi důležitá a s kariérou je to finanční zajištění určitě spojené a určitě se budem snažit, aby to byl nejenom dobré, ale protože dobré je za tři, aby to bylo výborné a aby to naše děti opravdu měly, když to řeknu tak, to co si přejí aby měly.“

ROZHOVR KE KAZUISTICE Č. 3 – MATOUŠ

Výzkumná otázka: Jak jste vnímal výchovu svých rodičů jako dítě a jak ji hodnotíte teď s odstupem času?

Odpověď muže: „Vnímal jsem to jako každý, bereš svoje rodiče, že nad něma nic není. Myslím si, že mi dali co mohli, kdyby mohli víc dali by víc. Výchova byla přísná, jsem za to rád, že ze mě nevyrostl, nějaký alkoholik nebo lump.“

Výzkumná otázka: Jak vychováváte nebo zamýšlíte vychovávat své děti Vy? Vidíte podobnost mezi výchovou Vaší a výchovou Vašich rodičů? Je něco čeho se chcete ve výchově svých dětí vyvarovat a proč?

Odpověď muže: „Své děti chcu vychovávat přísně, jak jsem byl vychovaný já. Ovlivní to sice manželka a její rodina. Je potřeba nedat děčkám volný prostor, aby mohly začít vymýšlet hlouposti a kravoviny. S manželkou je vedem ve Víře. Modlíme se. Děkujem za každé jídlo, protože někde to jídlo není, lidi to berou jako samozřejmost. Vychováváme podle desatera. Vyvarovat bych se chtěl toho, nemám moc trpělivost, tak s tím něco udělat.“

Výzkumná otázka: Jak byly rozdělené role ve Vaší původní rodině? (péče o domácnost, děti, kariéra atd) Jak jsou rozděleny ve Vaší rodině nyní? Vidíte podobnost, společné prvky?

Odpověď muže: „Asi jako všude, mamka byla kuchařka ve školce, tak nás měla po ruce. Otec pracoval a hrál si s náma. Dnes se děčkám věnuje hlavně manželka, jednak je na mateřské a taký má pedagogickou školu. Já se snažím vydělávat peníze po stavbách. Když jsem doma, tak jsem jim věnuju, ale někdy jsem dost unavený. Podobnost vidím v tom, že si předáváme křesťanství, víru v boha. Vodíme děcka do kostela na mše a modlíme se, to dělali i rodiče se mnou. Jestli pak uvěří v Boha a život věčný bude na nich. Tady je to jenom pouť. Život věčný na nás čeká až po smrti. Tak jak tady žijem bude odpovídat tomu, až budem u posledního soudu.“

Výzkumná otázka: Jak vnímáte obecně důležitost otce při výchově dítěte? Jak hodnotíte přínos vašeho otce pro formování Vaší osobnosti?

Odpověď muže: „Otec je velmi důležitý, ukazuje, jakýsi vzor, taky autoritu. Musí chránit rodinu a pomáhat ji zabezpečit. Můj otec měl pro mě velký vliv. Byl přísný, jako děcku mi

to vadilo, ale pak jsem pochopil, proč takový byl, aby ze mě něco vyrostlo. Měl mě rád. Já mám děcka taky rád, aby z nich něco vyrostlo, tak jsem na ně taky přísný.“

Výzkumná otázka: Co pro vás znamená instituce manželství? Považujete jeho uzavření za rozhodující pro založení a správné fungování rodiny? Proč?

Odpověď muž: „Manželství je velmi důležité, pro někoho možná ne ale pro nás jo, už samotná víra nám určuje manželství jako důležité. Není problém žít bez svatby a manželství, ale není to úplné. V manželství se uděluje slib před Bohem, na věčnost. To je důležité, ten závazek. Je to součást.“

Výzkumná otázka: Jaké skutečnosti považujete za zásadní pro bezproblémové fungování rodiny? (tolerance, děti, ekonomické zázemí, porozumění, svoboda atd.)v

Odpověď muž: „Vztahy, jednoznačně vztahy mezi mnou a manželkou a taky k dětem“

Výzkumná otázka: Jaký máte názor na aktivní péči muže o dítě?

Odpověď muž: „O děcka musí pečovat oba rodiče. Já se jim chci věnovat. Chlap je musí naučit spoustu věcí. Těším se jak spolu budem něco kutit, těším se na výlety. Rodina je kromě každodenních starostí jedna obrovská radost. Co jiného bych měl dělat než žít pro děti a manželku pod ochranou Boha.“

Výzkumná otázka: Jaký máte názor na muže na rodičovské dovolené?

Odpověď muž: „Já bych to asi nezvládl. Záleží to na okolnostech, když ženská vydělává a chlap nemá práci tak to asi jde. Já bych neměl trpělivost, jak by zlobili tak bych se neudržel a asi je „poliskal“. Možná bych to zvládl, ale od určitého věku. Ale nevím, dokud bych to nezažil, tak nevím.“

Výzkumná otázka: Jakou roli hraje ve vašem životě kariéra a finanční zajištění rodiny?

Odpověď muž: „Kariéru nevyhledávám, potřebuji jen práci, aby vydělával peníze a zajistil rodinu. Co dnes potřebuju, skoro nic. Důležitá je skromnost. Vydělávám na domácnost, jídlo, a třeba aby jsme mohli vyjet na dovolenou, tady někde po Česku, nepotřebuju drahé dovolené u moře. Přednost dávám rodině. Peníze jsou zapotřebí, ale nejsou všechno.“

ROZHOVOR KE KAZUISTICE Č. 4 – MICHAL

Výzkumná otázka: Jak jste vnímal výchovu svých rodičů jako dítě a jak ji hodnotíte dnes s odstupem času?

Odpověď muže: „Na toto si nijak zvlášť nepamatuju, doma se o mě jako jedináčka starala matka. Hlavně ona, protože otec nebyl často doma. Býval dlouho v práci a pak jen doma polehával a díval se na televizi. Do deseti let mám jen jednu výraznou vzpomínku s otcem, že mě vzal v Otrokovicích na vlakové nádraží podívat se na vlaky. Já jsem to bral, že je to tak normální, měl jsem spoustu času, který jsem si užíval s klukama nebo jsem sportoval v atletickém klubu v Otrokovicích. Dnes to vidím tak, že výchově se vskutku věnovala převážně matka a otec jen zasahoval, když jsem provedl nějakou klukovinu, takže až v období konce základní školy a pak přechodu na další školu. Pak si věnoval kolem puberty, kdy moralizoval o tom, co by ze mě mělo vyrůst a jak se mám chovat. V tuto dobu byl pedantský, měl velkou autoritu. Máma mi to nahrazoval velkou péčí.“

Výzkumná otázka: Jak vychováváte nebo zamýšlíte vychovávat své děti Vy? Vidíte podobnost mezi výchovou Vaší a výchovou Vašich rodičů? Je něco čeho se chcete ve výchově svých dětí vyvarovat a proč?

Odpověď muže: „Když jsem se dozvěděl, že je manželka těhotná, tak jsem měl velikou radost. Byl jsem s ní párkrát na kurzu pro budoucí maminky a občas jsem si přečetl, nějaký článek z časopisu, který se válel doma, taky jsem si prolistoval, ty knížky o maminkách a dětech, ale spíš jsem se díval jen na to co mě zaujalo, na obrázek a přečetl si konkrétní článek. Na výchovu jsem se nijak nepřipravoval a nechával to na to, že se budu učit a dělat vše za pochodu. Pak se nám narodila holčička. Ten pocit, že jsem táta byl fajn. Byl jsem na sebe pyšný a už jsem ji viděl jako princeznu v růžových šatičkách. Při výchově jsem byl velmi opatrný, protože jsem nevěděl co a jak, abych neublížil. Dost jsem podle manželky rozmazloval. Což jsem si uvědomil později s narozením syna. Do budoucna chci vychovávat děti. Myslím jako, že se jim budu věnovat, to je i rozdíl mezi mnou a otcem. Vyvarovat bych se chtěl při výchově hlavně já, a to toho, abych nebyl špatným příkladem.“

Výzkumná otázka: Jak byly rozdělené role ve Vaší původní rodině? (péče o domácnost, děti, kariéra atd.) Jak jsou rozděleny ve Vaší současné rodině nyní? Vidíte podobnost, společné prvky?

Odpověď muž: „V naší původní rodině byly rozděleny role asi jako všude jinde, otec i matky chodili do práce. Táta měl slušný plat, který dával domů na všechny výdaje a něco si nechával bokem. Pracoval v průmyslu v Otrokovicích. Máma se starala o mě jako jedináčka a o domácnost. Kariéru nikdo nijak zvlášť nebudoval, jen se chodilo do práce pro vydělání peněz. Po mě se chtělo, abych se učil a nic nevyvedl. Otec vedl rodinu, byl její hlavou, máma a já jsme pak dělali co chtěl. V současné době to máme doma zařízené úplně jinak, jsme s manželkou víc vyrovnaní, i když... když je něco důležitého k rozhodnutí, tak chci aby bylo po mém. Nejsem jak otec, který doma nic nedělal, podílím se na domácích pracích, teda kromě žehlení a praní, tak se hodně věnuju dětem, myslím že víc než každý druhý chlap. O domácnost se staráme jak máme, kdo čas a o děti tak, že já je vozím a manželka sbírá. Ze školy a z kroužků.“

Výzkumná otázka: Jak vnímáte obecně důležitost otce při výchově dítěte? Jak hodnotíte přínos Vašeho otce pro formování Vaší osobnosti?

Odpověď muž: „Otec je podle mě důležitý, dřív jsem si myslel, že hlavně proto, aby vše vedl a byl autoritou pro děti a celkově rodinu. V současné době z vlastního pohledu hodnotím sebe jako otce, jako důležitého člena rodiny stejně jak je důležitá manželka. Protože, kromě mléka u kojení můžu dát děckám všechno co ona, i když trochu jinak. Bez otce to není ono, musím mu někdo ukázat až bude třeba jak se prosadit, jak se chovat. Otec musí dát dětem co jim nemůže dát manželka, jiný úhel pohledu. Můj otec mi hodně dal i nedal. Doma byl spíš pasivní, ale zajišťoval rodinu, když bylo zapotřebí tak ji ochraňoval. Já měl zdravotní potíže, takže jsem toto musel přenechat na manželku. Jinak byl pro mě otec hlavně autoritou.“

Výzkumná otázka: Co pro Vás znamená instituce manželství? Považujete jeho uzavření za rozhodující pro založení a správné fungování rodiny? Proč?

Odpověď muž: „Pro mě manželství a obřad nic významného neznámá. S manželkou jsem napřed několik let chodil, aniž bych nad sňatkem uvažoval. Sama říká, že to byla ona, kdo musel žádat o ruku. Je totiž se silně věřící rodiny, a tak manželství velmi uznává. Pro mě to byl formalita. Taky ale potvrzení toho, že náš vztah budujeme na dlouho. Děti jsme si pořídili až po svatbě. Samotná svatba u nás probíhala v nepřátelském duchu ze strany mých rodičů a ze strany manželčiny rodiny, kdy došlo k hádkám už jen jestli bude obřad na úřadě nebo v kostele. Nakonec byl po domluvě mezi mnou a manželkou v kostele, ale

rodiče už to hodně rozdělilo a celkově se hodně pokazily v rodině vztahy. Jinak jsem po svatbě pokračoval ve stejném způsobu života jako před ním, myslím v osobním, protože pak se narodily děti a vše bylo díky nim naruby. Důležitost manželství je asi otázkou každého zvlášť, někdo bez toho nemůže být a já bych to klidně zvládl, ale už jsem se pro klid manželky, tehdy přítelkyně oženil.“

Výzkumná otázka: Jaké skutečnosti považujete za zásadní pro bezproblémové fungování rodiny? (tolerance, děti, ekonomické zázemí, porozumění, svoboda atd.)

Odpověď muž: „Důležitá je především komunikace. Je potřeba mluvit o všech věcech a probírat je. Mám zkušenost, že když si nechávám věci a starosti pro sebe, tak je můžu vidět ve špatném světle a ovlivňuje to jak mě a mé chování, tak i chování k rodině. Proto s manželkou i s dětmi probíráme různé věci. Taky je potřeba pro fungování rodiny vytvořit taková pravidla, co se smí a co už je problém, hlavně pro děti. Vychovávat je. Důležitá je shoda mě a manželky, abychom si před dětma neprotiřečili. Peníze jsou taky moc důležité, nikam vás neposunou, ale udělají život pohodlnějším a klidnějším, když je máte, a když se nemusíte ohlížet, jestli koupíte to nebo ono a prostě si to koupíte. Od nákupu svačiny až po drahé věci.“

Výzkumná otázka: Jaký máte názor na aktivní péči muže o dítě?

Odpověď muž: „Aktivní péče je moc dobrá, když muž dnes lítá kolem dítě, tak stoupá na ceně jak v okolí, tak hlavně u partnerky. Chlap si to může užít, zpevní se ten vztah s dítětem a dá se prostor volnosti pro partnerku, která se tak může věnovat dalším věcem.“

Výzkumná otázka: Jaký máte názor na muže na rodičovské dovolené?

Odpověď muž: „Názor mám velice kladný, jelikož jsem rodičovskou dovolenou absolvoval. Ve svém životě bych nikdy nevěřil, že to budu zrovna já. Sám jsem se tomu velice bránil a to do poslední chvíle. Teď toho nelituju a doporučil bych to dalším mužům. K rodičovské dovolené jsem se dostal tak, že jsem měl zdravotní potíže s plotýnkou a byl jsem v dlouhodobém domácím léčení. Manželka vystudovala medicínu, a tak od samého začátku její kariéry dokázala vydělat víc peněz než. Při těchto okolnostech jsem tedy nastoupil na rodičovskou dovolenou se svým synem. V zaměstnání mi nedělali problémy. Reakce byly různé. Od vysmívačných po obdivné, ale vesměs jsem vzbuzoval zájem. Horší to měla k mému údivu manželka, která se setkávala s nepříznivými reakcemi hlavně žen, kdy byla často nařknuta, že nemá zájem o dítě, že je kariéristkou. Ale to mé rodičovství vzešlo ze

vzájemné domluvy. Bohužel k tomu, že zůstanu doma s dítětem se škaredě ohradili i mí rodiče zejména otec, který mi to vyčítá dodnes, že není normální, aby byl chlap doma s dítětem. Chci ještě dodat, že chlap k rodičovské dovolené musí mít alespoň nějakou vlastnost, musí to být v něm. Já byl trochu připravený z domu, kdy jsem uměl uklízet, vařit a starat se o domácnost, zbytek jsem znal od prvorozené dcery. Na rodičovské dovolené jsem tedy byl 21 měsíců. Moc jsem si to užíval, viděl jsem v tom smysl, za každou činností. Bylo to v uvozovkách méně náročné než zaměstnání. Nebylo to hektické, bez stresu. Na druhou stranu šlo po naučení o stále opakovanou rutinu. Každopádně bych to doporučil všem mužům. Se synem mám dnes velmi silné pouto. Třeba když někam jde s manželkou tak se ptá kde je táta. Taky jsem se stal citlivější, např. Když jsme byli píchat uši, tak musela jít manželka. Taky jsem zjistil, že si s dětma neumím hrát jako manželka, ale vždy se nějak zabavíme. Všiml jsem si třeba, že manželka když jde s dětma ven, tak jim ukazuje přírodu a kytičky. Já učím syna poznávat auta...“

Výzkumná otázka: Jakou roli hraje ve vašem životě kariéra a finanční zajištění rodiny?

Odpověď muže: „U mě se nedá hovořit o kariéře ani o zajištění rodiny, vystudoval jsem v elektrikářském oboru, pak jsem pracoval, kdy manželka měla vyšší příjem, pak jsem byl dlouhodobě nemocný a nyní zase pracuji. Finanční zajištění je důležité, když je zdraví a dobré vztahy, tak pak je to v životě o penězích. Jak jsem říkal, dělají život pohodlnější a méně starostlivý. Sám ale nejsem žádným zlatokopem. Mám práci, abych vydělával, ale ne na úkor nepřítomnosti doma. Už bych to ani nedokázal po té rodičovské dovolené, abych někam pravidelně jezdil na služební cesty nebo pracoval od rána do večera.“

ROZHOVOR KE KAZUISTICE Č. 5 – MATĚJ

Výzkumná otázka: Jak jste vnímal výchovu svých rodičů jako dítě a jak ji hodnotíte dnes s odstupem času?

Odpověď muže: „Výchovu jsem vnímal pozitivně. Měl jsem hezké dětství. I když jako dítě jsem měl pocit, že jsou na mě přísní. Taky jsem měl pocit, že jsem dost kontrolovaný. S odstupem času jsem zjistil, že krátce před tím než jsem se narodil mi zemřela sestra. Jinak jsem si v dětství rád četl dobrodružné knížky a otec mě i bratra podporoval ve všech možných činnostech i lumpárnách. Jediné co se u nás nedostalo do řeči bylo vše co se spojovalo s nahotou, erotikou, sexem apod. Má matka byla v tomto velice zásadová, tak mi později chyběla spousta důležitých informací, kdy jsem se ztrácel v řeči s vrstevníky i v pozdějších vztazích a něco z toho si nesu v sobě dodnes.“

Výzkumná otázka: Jak vychováváte nebo zamýšlíte vychovávat své děti Vy? Vidíte podobnost mezi výchovou Vaší a výchovou Vašich rodičů? Je něco čeho se chcete ve výchově svých dětí vyvarovat a proč?

Odpověď muže: „Já to mám trochu jiné než ostatní. Na jedné zakázce jsem pracoval u ženské, která měla na krku rozvod a doma čtyřletou a šestiletou holku. Nějak jsem si s ní rozuměl a začal se s nimi vídat. Teď je to dva roky, co jsme se po dvouleté známosti vzali. Takže já jsem k dcerám přišel jak slepý k houslím. Začátky byly hodně těžké, starší z manželčiny dcer mě donedávna nedokázala přijmout a pořád se obracela na vlastního otce. Teď už je to lepší. S výchovou jsem neměl žádné zkušenosti a tak jsem to nechával na partnerce a občas udělal holkám radost nějakým dárkem nebo výletem. Teď už je malinko znám a vím co a jak. Je to rozdíl vyrůstat s bráchou a hrát si jako kluk a vyvádět a pak se zařadit mezi „kočárky, panenky, šatičky apod. Ve výchově jsem si ze začátku nic nedovolil. Teď už mám v rodině i u holek slovo. Podobnost ve výchově vidím v těch klasických věcech jako je slušnost, pořádek a další. Ve výchově bych se chtěl vyvarovat hlavně toho, abych se k dětem choval vyrovnaně. S manželkou se teď pokoušíme o společného potomka. Takže pak se bojím, abych nedával přednost vlastním, a to bude asi těžké.“

Výzkumná otázka: Jak byly rozdělené role ve Vaší původní rodině? (péče o domácnost, děti, kariéra atd.) Jak jsou rozděleny ve Vaší současné rodině nyní? Vidíte podobnost, společné prvky?

Odpověď muže: „Mě to přijde, že to bylo všude stejné. Chlapi vydělávají, ženské se starají. Matka jako učitelka se starala o domácnost a výchovu a učení. Táta byl na práci a běhání kolem bydlení, na chlapské práce. Dnes je to přibližně taky tak. Seznámení s manželkou proběhlo přes práci (opravu) chyběl jí někdo, jak se teď říká té službě – hodinový manžel. Viděla že něco umím, že nejsem s rukama dozadu. Dost jsem pracovní vytížený, takže výchova a domácnost je na manželce. Když už toho mám dost, tak v práci vypustím, a věnuju se holkám a když mám i jich dost, tak se zase vrátím v práci. Stálíci je u mě chuť k jídlu, tak si rád někdy uvařím a chutná všem. Guláš, svíčková, vepřo-knedlo-zelo, a jiné. To se u nás dědí z chlapa na chlapa. Teď možná spíš na ženskou...“

Výzkumná otázka: Jak vnímáte obecně důležitost otce při výchově dítěte? Jak hodnotíte přínos vašeho otce pro formování Vaší osobnosti?

Odpověď muže: „Otce si moc vážím. Byl a je pro mě v úctě, jako autorita. Taky mě naučil se ke všemu postavit. Nevzdávat se a zabojovat. Určil často hranice co se smí a co ne. Když už jsem na to měl roky tak mě učil užitečným pracím v domácnosti. Když to zvládnou, tak ušetřím peníze a ještě mám radost, že to dokážu. Takže ovládám svůj obor, stolařinu, trochu zednické, něco z instalateřiny, vyhýbám se akorát větší práci s elektrikou. Teď ale myslím, že budu jako otec užitečný jinak, až holky vyrostou musí vědět co jsou kluci zač a co po nich budou chtít. Musí vědět jak poznat správného kluka od toho, kterému jde jen o jedno. Taky se umět trochu bránit, když půjde do tuhého. Otec je moc důležitý, když se chová jako otec. Zním lidi, kde se otec vůbec nestaral, nevydělával a třeba ještě pil. Z děcek vyrostli grázlové co dnes pijou a fetujou.“

Výzkumná otázka: Co pro Vás znamená instituce manželství? Považujete jeho uzavření za rozhodující pro založení a správné fungování rodiny? Proč?

R: „Instituce manželství je pěkná. Rodiče jsou spolu do teďka. Už jsem taky ženatý a nelituju. Chtěl jsem se oženit. Jednak je to potvrzení svazku dvou lidí a taky mám pojistku, kdyby se mnou něco stalo, tak tu po mě pro rodinu něco zůstane. Jinak si myslím, že rodina může fungovat i bez manželství. Dnes je to vidět na každém kroku. I když nevím, jak to vlastně bez svatby funguje. Každopádně je asi lehčí se jen rozejít než prodělat rozvod, to si asi každý snaží víc rozmyslet. Manželství je u mě tradice. Chtěl jsem si zažít vlastní svatbu.“

Výzkumná otázka: Jaké skutečnosti považujete za zásadní pro bezproblémové fungování rodiny? (tolerance, děti, ekonomické zázemí, porozumění, svoboda atd.)

Odpověď muže: „Důležitý je vztah dvou lidí a to co k němu patří. Musí tam být ohleduplnost. Důležité je mít pořadí důležitosti partner a pak já sám. Teda před sebou ještě děti. Pokud pak partner považuje sebe ve vztahu a životě za méně důležitého než vlastní polovičku, tak si pak vzájemně dělají co si na očích uvidí a na všem se domluví a dohodnou. Důležité je myslet na rodinu ne na sebe, pak už to jde samo.“

Výzkumná otázka: jaký máte názor na aktivní péči muže o dítě?

Odpověď muže: „Není aktivní jako aktivní, když jsem byl malý, tak aktivní péči muže o dítě znamenalo, že mě táta vzal v neděli na fotbal. Dnes v novinách píšou, jak by si ženské představovali aktivní péči, chtějí aby chlap dělal to samé co ony, ale pořád má vydělávat na rodinu. Jako živnostník buď budu pečovat nebo vydělávat. Moc se to skloubit nedá. Záleží co si kdo zvolí.“

Výzkumná otázka: Jaký máte názor na muže na rodičovské dovolené?

Odpověď muže: „Sám bych si na to netroufl, už tak dost v tom plavu a to mají holky už nějaký pátek a postarají se z části o sebe. Chlap co jde místo ženské na mateřské to musí mít v sobě, ale to budou extra výjimky. Jestli do toho nějaký chlap jde, tak asi z nutnosti, že nemá práci nebo tak něco. Neumím si to představit. Buď musí mít dost peněz nebo musí jeho žena vydělávat dost na to, aby to stačilo.“

Výzkumná otázka: Jakou roli hraje ve vašem životě kariéra a finanční zajištění rodiny?

Odpověď muže: „Pracuju jako živnostník v oboru stolařství. Kariéru neřeším. Peníze vydělávám dle potřeby a množství zakázek. Čím víc práce, tak i peněz, teda když odběratelé zaplatí. Pro rodinu jsou peníze důležité. Otec vydělával a dával peníze domů rodině, já to teď dělám stejně. Dnes je spousta věcí co lidi potřebují a z čeho mají pocit, že by měli mít, aby na tom byli jako ostatní. Někdy se dá ušetřit a někdy nestačíte hledět, jak peníze mizí z peněženky.“